PART II

REFLECTIONS OF URBAN LIFE

KENTSEL YAŞAMIN YANSIMALARI

CHAPTER 4

KENT KİMLİĞİ ÖLÇEĞİ: İSTANBUL ÖRNEKLEMİ ÜZERİNDE ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

URBAN IDENTITY SCALE: SCALE DEVELOPMENT STUDY ON ISTANBUL SAMPLE

G. Deniz DERİN[1], Büşra ALPARSLAN[2]

[1]Research Assistant, Istanbul University, Faculty of Letters, Department of Psychology, Istanbul, Turkey
e-mail: gul.derin@istanbul.edu.tr

[2]Asst. Prof., Altınbaş University, Faculty of Economics and Administrative and Social Sciences, Department of Psychology, Istanbul Turkey
e-mail: busraalparslan@gmail.com

DOI: 10.26650/BS/SS41.2021.001-4.04

ÖZET

Kimlik, kent bağlamında tıpkı cinsiyet kimliği, politik kimlik ve etnik kimlik gibi öz kimliğin bir parçasıdır. Bu araştırmada, kent kimliği ölçümüne ve kent kimliğine yapısal olarak dâhil olmayan ancak kent kimliğinin ölçümünü anlamlı kılacağı düşünülen kentsel niteliğe ve kentsel sosyal destek algısına odaklanılmıştır. Bu amaçla Türkçe alan yazına katkı sağlayacağı düşünülen, İstanbul'a yönelik (ancak birçok büyükşehirde uygulanmaya müsait olan) Kent Kimliği Ölçeği ve bu ölçekle ilintili olarak Kentsel Nitelik Algısı Ölçeği ile Kentsel Sosyal Destek Algısı Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeklerin psikometrik özellikleri çalışmaya katılan toplam 225 kişi (%27 erkek, %73 kadın) üzerinde sınanmıştır. Kent Kimliği Ölçeği üç boyutta (özdeşleşme, sorumluluk ve tanıma/aşinalık) katılımcının yaşadığı kentin, kimliğinin ne derecede merkezi bir parçası olduğunu ölçmektedir ve Cronbach alfa değeri .94'dür. Kentsel Nitelik Algısı şehir planı algısı, kazanım/avantaj algısı, güvenlik algısı, yaşanabilirlik ve ulaşım algısı olmak üzere beş boyutta kentin kendine has özelliklerine yönelik bireylerin değerlendirmesini ölçmektedir ve bu ölçeğin Cronbach alfa değeri .86 olarak bulgulanmıştır. Son olarak, bireylerin kentle olan ilişkisine etkisi düşünülerek geliştirilen ve algıladıkları sosyal desteğin yaşadıkları kentin içindeki varlığını ortaya koymayı amaçlayan Kentsel Sosyal Destek Algısı Ölçeği tek boyut ve dokuz maddeden oluşmaktadır. Bu ölçeğin Cronbach alfa değeri .89 olarak hesaplanmıştır. Ölçeklerin geçerlik ve güvenirliğine dair elde edilen bulgular, ileride yapılacak araştırmalarda kullanılmak için uygun olduklarını göstermektedir. Gelecek araştırmalar için ölçeklerin kullanım biçimlerine dair öneriler ve mevcut araştırmadaki kısıtlılıklar alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Kent Kimliği, Kentsel Nitelik, Sosyal Destek, Sosyal Kimlik

ABSTRACT

Identity in the urban context is a part of self, just like gender identity, political identity and ethnic identity. This study focuses on urban quality and social support, which are not structurally included in urban identity measurement and urban identity, but are thought to make the measurement of urban identity much more sound. Therefore, The Urban Identity Scale for Istanbul (applicable in other metropolitan cities as well), the Perceived Urban Quality Scale and the Perceived Urban Social Support Scale were developed for this study. The psychometric properties of the scales were tested on 225 people (27% male, 73% female). The Urban Identity Scale measures the degree of urban identity's centrality in three dimensions (identification, responsibility, and recognition/familiarity) and the Cronbach alpha value of the scale is .94. Perceived Urban Quality measures the assessment of individuals regarding the unique characteristics of the city in five dimensions: Perception of city plan, perception of gain/advantage, perception of security, perception of habitability, and perception of transport quality. The Cronbach alpha value of this scale is .86. Lastly, perception of individuals regarding the extent of social support avaliable in their city is measured by the Perceived Urban Social Support Scale which was constructed through one dimension and which included nine items. The Cronbach alpha value of this scale is .89. Validity and reliability tests of the scales show that these scales are suitable for future research. Suggestions for the use of scales for future research and the limitations of the current study are discussed in the light of the literature.

Keywords: Identity, Urban Identity, Urban Quality, Social Support, Social Identity

EXTENDED ABSTRACT

The attention of many environmental psychologists has focused on home interiors, workplaces, schools and hospitals on a micro scale, and neighborhoods and cities on a macro scale (Bonnes & Carrus, 2004). However, not many studies conducted in Turkey focus on urban life and urban identity. In order to fill the gap of a psychological perspective on urban identity in the Turkish literature, the Urban Identity Scale for Istanbul (which can also be applied in many metropolitan cities) and - in relation to this scale - the Urban Quality Perception Scale and the Urban Social Support Perception Scale were developed.

Method

A total of 225 people (27% men, 73% women) who had lived in Istanbul for 1-47 years (Mean = 18.45, *SD* = 11.72) participated in the study. The scales and a demographic information were distributed online via snowball method with the aim of increasing the diversity of the participants. The ages of the participants ranged from 17 to 63, with an average age of 30 (*SD* = 8.01). 54% of the participants were undergraduates, 22% were graduates, 24% were high school graduates or below and 50% were still students. 84% of

the participants were in the category of medium socio-economic status, while the socio-economic status of the rest was either low or high. Participants living in 34 of 39 districts of Istanbul were reached.

The Urban Identity Scale was developed to demonstrate the way people's identities are related to the city. It is a 5-point Likert-type scale with 27 items and three dimensions (identification, responsibility, and recognition/familiarity). The questions measure the degree to which people identify with the city they live in, to what extent they feel responsible for the city, and to what extent they know the city. Higher scores indicate that the participants' urban identity is more central for them and they adopt the city more.

The Perceived Urban Quality Scale was developed to assess individuals' perceptions of the unique characteristics of the city. It is a 5-point Likert-type scale with 21 items and five dimensions (perception of city plan, perception of gain/advantage, perception of security, perception of habitability, and perception of transport quality). Higher scores indicate a more positive perception of the city where the participant lives.

The Perceived Urban Social Support Scale was developed to demonstrate the participants' perceptions of the social support network that they can reach in their city. This 9-item scale, which includes 5-point Likert-type questions, measures social support in one dimension. Higher scores on this scale indicate a stronger social support network in the city of accommodation.

Results and Discussion

In order to test the internal consistency of the items of the Urban Identity Scale, item-total correlation was calculated and inappropriate items were removed. The results of Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) coefficient (.924) and Bartlett's test of sphericity (3649.863, $p = .000$), which were performed to test the construct validity of the scale, showed that the scale was suitable for factor analysis. Factor analysis result showed that the 27 items were loaded on three factors and "Identification" dimension explained 41% of the variance; "Responsibility" dimension explained 11% of the variance and "Recognition/Familiarity" dimension explained 6% of the variance. The Cronbach Alpha value of the scale was .94 and the equal length Spearman-Brown coefficient was .94.

In order to test the internal consistency of the items of the Perceived Urban Quality Scale, item-total correlation was calculated and inappropriate items were removed. The results of Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) coefficient (.851) and Bartlett's test of sphericity (1406.292,

p = .000) which were performed to test the construct validity of the scale, showed that the scale was suitable for factor analysis. Factor analysis result showed that the 21 items were loaded on five factors and "Perception of City Plan" dimension explained 28% of the variance, "Perception of Gain/Advantage" dimension explained 9% of the variance, "Perception of Security" dimension explained 8% of the variance, "Perception of Habitability" dimension explained 6% of the variance, and "Perception of Transport Quality" dimension explained 6% of the variance. The Cronbach Alpha value of the scale was .86 and the equal length Spearman-Brown coefficient was .77.

In order to test the internal consistency of the items of the Social Support Scale, item-total correlation was calculated, and inappropriate items were removed. The Cronbach Alpha value of the scale was .89 and the equal length Spearman-Brown coefficient was .87.

Validity and reliability tests of the scales show that these scales are sound and suitable for future research. Although these scales were prepared specifically for Istanbul, they would be applicable for many metropolitan cities. The unbalanced distribution of gender and socio-economic levels can be mentioned as a limitation of this study. Future studies may test the validity and reliability of the scales in a larger sample.

1. Giriş

Çevre psikolojisini, insan refahını ve insan-çevre ilişkilerini geliştirmek amacı ile insanlar ile yapılı ve doğal çevrenin sosyo-fiziksel özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen psikoloji dalı olarak tanımlayabiliriz (Bkz. Bonnes ve Secchiaroli, 1995; Twigger-Ross ve Uzzell, 1996; Proshansky, Fabian ve Kaminoff, 1983). Gelişen dünya ve şehir yaşamıyla birlikte çevre psikolojisi alanında yer/mekan kavramıyla ve bununla bağlantılı olarak da kentle ilişkili çalışmalar son yıllarda yoğunluk kazanmıştır (Bkz. Casakin, Hernández ve Ruiz, 2015; Göregenli ve ark, 2014; Lewicka, 2010; Nicolosi, E. ve Corbett, 2018; Ramkissoon ve Mavondo, 2015; Scannell ve Gifford, 2017; Stylidis, 2018; Özkan ve Yilmaz, 2019). Günümüzde çevre psikolojisi çalışmaları, insan-çevre etkileşimlerini yere özgü bir yaklaşımla ele alma eğilimi göstermektedir. Bu durum, birçok çevre psikoloğunun ilgisini mikro anlamda ev içlerine, iş yerlerine, okullara ve hastanelere, makro anlamda mahallelere ve kentlere yoğunlaştırmasına neden olmuştur (Bonnes ve Carrus, 2004). Ancak yine de Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında alan yazında bireylerin kent kimliğine ve kente dair algılarına pek değinilmediği görülmektedir. Dolayısıyla, Türkçe literatürde kent kimliğine yönelik psikolojik bir bakış açısının eksikliği hissedilmektedir. Bu çalışmada da bu eksiğin kapatılmasına katkı sunma amacıyla İstanbul'a yönelik geliştirilen (ancak birçok büyükşehirde uygulanmaya imkân tanıyan) Kent Kimliği Ölçeği ve bu ölçekle ilintili olarak geliştirilen Kentsel Nitelik Algısı Ölçeği ile Kentsel Sosyal Destek Algısı Ölçeği paylaşılacaktır.

Oluşturulan ölçeklerin detaylarına geçmeden önce, bu çalışmanın üstünde yükseldiği zeminin anlaşılabilir olması amacıyla alandaki temel kavramların açıklanması gerekmektedir. Bu kısımda çalışmanın odağındaki temel kavramlar açıklanmıştır.

2. Yer/Mekân

Birbirinin yerine kullanabileceğimiz yer ya da mekân kavramları (place), en basit anlamıyla çalıştığımız, rahatladığımız, uyuduğumuz (Relph, 1976), kısacası var olduğumuz alanlardır. Daha geniş bir ifadeyle, Lewicka'nın (2010) yer bağlılığını ele alan farklı çalışmalardan aktardığı üzere, yerler yapı ve mahalle gibi ikametgâhları, dinlenme amaçlı ziyaret edilen göl, orman ve elde değmemiş doğa gibi tabiat alanlarını veya yazlık evleri içerebilir (Bkz. Bonaiuto, Aiello, Perugini, Bones ve Ercolani, 1999; Giuliani, 2003; Lewicka, 2008; Low ve Altman, 1992; Kaltenborn ve Bjerke, 2002; Smaldone, 2003, 2006; Williams ve McIntyre, 2001; Williams, Patterson, Roggenbuck ve Watson, 1992). Dolayısıyla genel olarak tanımlamak gerekirse, yer, hatta Relph'in (1976) ifadesiyle yerin kimliği fiziksel düzenlemeler, aktiviteler ve bireyin yerle ilgili anlamlandırmaların toplamıdır.

Psikolojik açıdan bakıldığında yerler memnuniyetle ilişkilidir; çünkü hem kontrole ve yaratıcılığa izin verir hem de mahremiyet, güvenlik, huzur ve kişisel sergileme alanı kurulması için bireylere olanak sağlar (Low ve Altman, 1992). Yer, hem sosyal etkileşimlerin gerçekleştiği bir düzeni, hem belirli sınırları olan coğrafik lokasyonu, hem de içinde yaşayanların algısıyla tanımlanan bir olguyu temsil etmektedir (Agnew, 1987, akt. Gustafson, 2001). Dolayısıyla burada benlik-diğerleri-çevre etkileşimini görmek mümkündür. Yer, çevrenin fiziksel özelliklerinin, insanların çevreye ilişkin algılarının ve insanların çevredeki eylemlerinin ürünüdür (Bonnes ve Carrus, 2004).

2.1. Kent

"Kent sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dahil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, mesleksel rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal gruplan barındıran, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin gittikçe arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden yönetsel kuramların bulunduğu, yerel, bölgesel ya da uluslararası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplumdur" (Bal, 2006, s. 30). Ancak bu tanımdaki söz konusu heterojenliği kentlerin büyüklüğü ve dolayısıyla farklı pek çok yapı ile etkileşimi bir arada bulundurması, çeşitli yerlerden gelen insanlara yaşam alanı olması üzerinden okuyabiliriz. Zira öte taraftan farklılıkların bir potada erimesi ifadesinin çağrıştırdığı gibi kentin bütün bir yapı gibi algılanması da mümkündür. Nitekim Liberman, Trope ve Stephan (2007) kentlerin soyut ve homojen bilişsel yapılar olarak algılandığını ifade etmişlerdir (Akt. Göregenli, Karakuş, Kösten ve Umuroğlu, 2014).

Erkan (2002), kent merkezlerinin mal ve hizmet sağlama gücüne göre birbiriyle hiyerarşik bir yapı içinde konumlandığını, kentleşme sürecindeki göçler sonucu nüfusun az sayıdaki kentte yoğunlaşabildiğini belirtmektedir (Akt. Adıyaman, 2008). Bookchin (2014) her ne kadar kenti tek başına olumsuz bir şekilde ele alamayacağımızı söylese de kentin koşullarının zamanla insani niteliği yitirdiğini, topluluk yaşamını yok ettiğini ve insanı tarımsal yaşamdan kopardığını söyleyerek kentleşmenin olumsuz bir süreç olabileceğini de belirtmektedir. Ancak bu olumsuzluğun yanında bireylerin, yine kent sayesinde insanın doğal ve toplumsal mekân duygusuna dair bir bilinç kazandıklarını da eklemektedir. Kent bireyler için bir doyum alanı, onların ihtiyaçlarını karşılayan yerler olabilmektedir (Adıyaman, 2008); ancak bireye bu koşulları sağlayanın da sadece mekânın kendisi değil, aynı zamanda içinde yaşayan diğer bireyler olduğunu göz önünde bulundurmamız gerekir. Çünkü kent aile, komşular ve mahalleler gibi toplulukları içeren alanlar; yani birincil gruplarımızın toplamıdır (Mumford,

1937). Kısacası, kent hem içinde yaşayan bireylerle birlikle dönüşen hem de onları dönüştüren bir fenomendir diyebiliriz.

2.2. Bir Kent Olarak İstanbul

Kentler çoğunlukla yoğun nüfuslu ve heterojen yapılı, üretimin niteliği açısından kırsal alandan ayrışan, içinde yaşayan bireylere ekonomik olduğu kadar sosyal açıdan da imkânlar sunan ya da sunması beklenen yerlerdir (Bal, 2003). Sayılan bu özellikler açısından ele alındığında kentler de birbirinden hiyerarşik olarak farklılaşabilmektedir; örneğin, İstanbul'un, kentleşme sürecinde aldığı yoğun göç ve ekonomik büyüme nedeniyle diğer tüm büyük Türkiye kentlerinden dikkat çekici bir şekilde farklılaşan kentlerden biri olduğunu söyleyebiliriz. 2019 TÜİK kayıtlarına göre toplam nüfusun %18.66'sı (15.519.267) İstanbul'da ikamet etmektedir ve bu özelliğiyle İstanbul, Türkiye'nin en kalabalık şehri olma özelliğine sahiptir. Bunu ikinci sırada 5.639.076 kişi ile Ankara izlemektedir ki bu haliyle bile Türkiye'nin başkenti İstanbul'un ancak üçte biri oranında bir nüfus yoğunluğuna sahiptir. Nüfusa paralel olarak ekonomik göstergelere bakıldığında da İstanbul'un pek çok açıdan başı çektiği görülmektedir (İBB, 2020a). 2019 yılında toplam ihracatın %49.4'ü ve toplam ithalatın %52.2'si İstanbul'dan gerçekleşmiştir ve Mayıs 2020 verilerine göre ise İstanbul'da 15-24 yaş arasında olup işgücü olarak kaydedilen kişi sayısı, 1 milyon 200 bin olmuş ve bu yaş grubundaki erkeklerin yüzde 62'sinin, kadınların ise yüzde 39'unun işgücüne dahil olduğu belirtilmiştir (İBB, 2020b).

Özetle, genel olarak mekânlar ve özel olarak kentler bireylerin fiziksel ve sosyal çevresini oluşturan önemli kavramlardandır. Bu çalışmanın odağındaki İstanbul ise hem nüfus hem de sanayi bağlamında kent özelliği ile ele alınmaktadır. İstanbul'un ve genel olarak kentlerin, insanların psikolojik dünyalarına birçok şekilde etki etme potansiyeli taşıdığını düşünmek mümkündür. Bu çalışmada ise kent ve kimliğin arasındaki ilişki irdelenmektedir. Dolayısıyla, bir sonraki kısımda çalışmanın temel sorunu olan kent kimliği kavramına ve çerçevedeki alan yazına odaklanılacaktır.

3. Kent Kimliği

İnsanın yerle olan ilişkisi, kimlik kavramına da etki etmektedir. Lewicka (2010), literatürde yere bağlılık, yer kimliği, yer tatmini, yere bağımlılık ve yer algısı gibi pek çok farklı kavram olduğundan bahsetmektedir. İnsanın ilişki kurabileceği yerlerden bir tanesi olan kent de kimlik inşası bakımından önemlidir zira aşağıda da bahsedileceği üzere yerin (bu çalışma dahilinde ele alınacağı şekliyle kentin) bağlılık ve özdeşleşme, bireylerin mekâna dair olumlu algıları,

mekân dahilindeki sosyal bağları ve yere bağlılık ile ilişkili olarak kimlikle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Örneğin, Gustafson (2001), özellikle bağlılığın, mekânla olan ilişkiyi son derece etkilediğini; insanların çevrelerini tanımladıkları kelimelere etki ettiğini ve mekânı daha olumlu algılanmalarına yol açtığını söylemektedir.

Lewicka'nın (2010) altını çizdiği üzere yer kimliği ve yere bağlılık, yer ve kimlik ilişkisine dair kavramlar arasında diğerlerine nazaran çevre psikolojisi literatüründe daha çok yer almakta ve ikisi üzerinden yürütülen kavramsal karşılaştırmalar ya da birbirinin yerine kullanımlar dikkat çekmektedir. Bu iki önemli kavramdan yere bağlılık, insanlar ve yer arasında bağın farklı yönlerini içeren ve bir yerle ilgili davranış ve eylemlerin, duyguların, bilgi ve inançların etkileşimini içeren çok yönlü ve karmaşık bir olgudur (Low ve Altman, 1992). Yer bağlılığı, insanların belirli bir çevreyle, kendilerini rahat ve güvende hissettikleri yerle kurdukları duygusal bağ olarak tanımlanabilir (Hidalgo ve Herna´ndez, 2001). Yer kimliği ise, insanın yere bağlılığının gelişiminde, aidiyetle birlikte, yer ve yere ilişkin anlamların benlik kavramının bir parçası haline gelmesi olarak tanımlanabilir (Göregenli ve ark., 2014). Lalli'ye (1992) göre yere duygusal bağlılık fenomonolojik açıdan yer kimliğinin doğrudan parçasıdır (ama aynısı değildir) ve dolayısıyla çevreyle özdeşleşme de bu sürecin içindedir.

Korpela (1989) yerin kişinin rahatlık ve sıkıntılarının dengesini, hem de benlik saygısını düzenleyen bir araç olduğundan bahseder. Bu nedenle yere bir tür duygusal bağlılık geliştiririz ve bu da yer kimliğinin en temel özünü oluşturur demektedir. Bu bağın yoğunluğu ise herkese göre değişebilir, kimi bir yeri sadece sevip kendini rahat hissedebilirken kimisi kendini o yere ait hissedebilir. Rollero ve Piccori (2010) bu konuda zamanın önemli bir etken olduğundan bahsetmiştir. Dolayısıyla yer ile kurulan duygusal bağ hızlı gelişebilir ama birinin kimliğinin adaptasyonu/gelişimi, bir yerin sakini/oturanı haline gelme süreci zaman almaktadır. Kısacası bağlılık farklı düzeylerde olmak üzere zamanla şekillenebilir ama nihayetinde kişinin sahip olduğu yere dair bu duygusal yük onun yer kimliğini oluşturan önemli bir boyutu olacaktır.

Lalli (1992) kent kimliği kapsamında bağlılık dışında başka boyutların da olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre değerlendirme, süreklilik, aşinalık ve taahhüt kimliği oluşturan diğer ögelerdir. Değerlendirme, bireyin kendi kenti ve diğer kentler arasında yaptığı karşılaştırma sonucu algıladığı karakteristik özellikleri ifade etmektedir. Süreklilik kişinin geçmişiyle olan bağlantısıdır ve bireyin kendi biyografisi ile kent arasında kurduğu bağlantıyı, deneyimlerini bu bağlantı içinde konumlandırışını yansıtır. Aşinalık algısı kente dair günlük deneyimleri ve aynı zamanda bilişsel olarak başarılı bir uyum sağlamayı kapsamaktadır. Son olarak taahhüt ise kişinin bulunduğu yerde kalmayı istemeyi devam etmesi, gelecekte de hayatında o kentin olacağını varsayabilmesidir.

Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace ve Hess (2007), literatürde yere bağlılık ve yer kimliği arasındaki ilişkiye dair farklı dört bakış açısını özetlemişlerdir: (1) bu ikisi aynı kavram olarak görülebilirler; (2) yer bağlılığı, yer kimliğinin bir bileşeni olabilir; (3) yer kimliği, yer bağlılığının bir bileşeni olabilir; (4) her iki kavram da sadece üst düzey bir nosyonun boyutlarıdır. Mevcut çalışmada yer bağlığı ikinci bakış açısında olduğu gibi yer kimliğinin bir parçası olarak ele alınsa da son bakış açısı da yok sayılmamaktadır. Daha mikro bir bakış açısında yer kimliğine odaklanılabileceği gibi, makro düzeyde kimliklerin birbirinden tamamen ayrışmadığı, iç içe geçmiş parçaları olabileceği de inkâr edilmemektedir. Yerin kimliğine daha fazla değinmeden önce kimliğin kendisinden bahsetmek onun neden yerle ilişkilendirildiğinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla, aşağıdaki kısımda kısaca kimlik ve sosyal kimlik teorilerinden bahsedilecektir.

3.1. Sosyal Psikolojik Açıdan Kent Kimliği

Kent, paylaşılan sembolik bir evren ve topluluktur. Sadece bir toprak organizasyonundan ibaret değildir; her şeyden önce, fiili olarak, sosyal bir varlıktır. Kent, sakinlerini çevresiyle bağlantılandırarak günlük yaşamın anlamını güçlendirir ve hem grubun ve hem benliğin kimliğini güçlendirir (Lynch, 1960; akt. Pol, 2002). Dolayısıyla, kent kimliği ele alınırken, kent sakinlerini etkileyen sosyal psikolojik süreçlerden bahsetmek yerinde olacaktır.

Öncelikle, kimlik sadece bireylerin değil, aynı zamanda topluluklarındır; kimlik özdeşleşmeye ve farklılaşmaya izin veren belirli yerel alanlarla bağlantılı ekolojik bir ilişki yoluyla ortak sembolik etkileşime dayanmaktadır (Hunter, 1987; akt. Pol, 2002). Bireyler, sosyal yapıda bağlı oldukları sosyal ilişki ağları ve roller kadar çok kimliğe sahiptir (Stryker ve Burke, 2000). Bir kişinin sahip olduğu pek çok kimlik, hiyerarşik olarak önem sırasına ve görünürlüğüne göre organize olmuştur (McCall ve Simmons, 1978; akt. Stets ve Biga, 2003); dolayısıyla bunlar daha belirgin ve göze çarpan kimliklerden daha az belirgin ve daha az göze çarpan kimliklere doğru düzenlenir. Bu kimlik hiyerarşileri, benzer şekilde düzenlenmiş olan toplumun prensiplerini yansıtır. Kimlik teorisi, daha genel bir davranış teorisi olarak şekillenmiştir ve çevresel davranış dahil olmak üzere durumlar arasında daha geniş bir davranış dizisini öngörme potansiyeline sahiptir (Stets ve Biga, 2003).

Tam bu noktada, kimlik teorilerinden biri olan Sosyal Kimlik Teorisine de değinmemiz gerekecektir. Sosyal Kimlik Teorisine göre kimlik "bir bireyin benlik kavramının bir kısmının, bir sosyal gruba veya gruplara ait olma bilgisinden gelir ve bu aidiyet birlikte bilişsel ve duygusal değerlendirmeleri taşır (Tajfel, 1981). Bu bağlamda, yukarıda da pek çok kez vurgulandığı gibi kimlik, kentler içinde yaşayan bireylerle ve özellikle birincil çevremiz

diyebileceğimiz gruplarımızla ilişkilidir ve dolayısıyla Sosyal Kimlik Kuramı kentlerin neden kimliğimizin bir parçası olduğunu gruplarımıza bağlılığımız ve dolayısıyla aidiyetimiz üzerinden başarılı bir şekilde açıklamaktadır. Bu kuram aynı zamanda yere bağlılık ve kimlik arasındaki bağlantı konusunda da netlik sağlamaktadır. Yukarıda da aktarıldığı gibi bağlılık duygusal bileşen içermesi üzerinden zaman zaman kimlikten ayrıştırılmıştır. Oysa bir yere bağlanmak ya da oraya ait hissetmek bireyin kendine dair tanımlamalarına, yani benliğine dair değerlendirmelerine bir referans noktası oluşturduğu için bağlılığı kimlikten ayrı olarak düşünmek doğru olmayacaktır. Ayrıca, bağlılığı duygu, kimliği ise biliş boyutunda alacak bir dikotomiye eğilim gösterilse dahi Fiske ve Taylor'ın (2007) dediği gibi biliş ve duygu birbirinden ayrılmaz boyutlardır.

Bunların yanında yerin, bireyin yaşadığı fiziksel dünyaya dair algılarının ve benliğinin bir parçası olduğu (Proshansky, Fabian ve Kaminoff, 1983), dolayısıyla sosyal bir kategori olarak sosyal özdeşlemeyle aynı kurallara bağlı olarak ele alınması gerektiğini söyleyen araştırmacılar mevcuttur (Twigger-Ross ve Uzzell, 1996). Kısacası yer kimliği, cinsiyet kimliği, politik kimlik ve etnik kimlik gibi öz kimliğin bir parçasıdır (Lalli, 1992).

Bu noktada, yerin kimliğin bir parçası olduğu kabul edildiğinde, mekânsal sorunların aynı zamanda birer toplumsal sorun olarak da algılanacağı, çünkü mekana ilişkin sorunların toplumsal olanla ilişkili olduğu da vurgulanmaktadır (Alkan ve Duru, 2007). Ayrıca insanlar kendilerini doğrudan yer üzerinden tanımlayabilmekte; hatta kendi şehirlerini, ülkelerini, memleketlerini temsil ettikleri hissine sahip olabilmektedir (Gustafson, 2001). Bunun da beraberinde sorumluluk duygusunu ve/veya harekete geçme yönünde bir motivasyon sağladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Stets ve Biga (2003) bir kimliğin görünürlüğü ve hazır-oluşluğunun, bir durumda o kimlikle ilişkili anlamlı bir eylemi harekete geçirme olasılığı ile ilişkisi olduğunu söylemektedir. Örneğin Moser, (2009), kentle ilgili kimliğin şehir sakinleri arasında sürdürülebilir yaşam tarzlarının benimsenmesini sağlayabilecek önemli bir çevresel psikolojik faktör olduğunda bahsetmektedir. Bu noktada örneğin güçlü bağlanma, eyleme geçmek için motivasyon yaratabilir (Lewicka, 2005) ya da çevreyi korumaya yönelik davranışlar ortaya çıkarabilir (Van Vugt, 2001). Dolayısıyla mevcut araştırmada yer kimliğinin sorumlukla birlikte korumaya yönelik bir davranış ortaya çıkaracağı da varsayılmıştır.

4. Kent Kimliği ile İlişkili Faktörler

Kent ve kimliğin ilişkisine dair bir ölçüm aracı geliştirme hedefi ile yola çıkılan bu çalışmada, kent kimliği ile ilişkileri dolayısıyla odaklanılması gereken iki unsur daha olduğu düşünülmüştür: Kentin nitelikleri ve kent içinde algılanan sosyal destek. Bu kavramlar aşağıda açıklanmıştır.

4.1. Kentsel Nitelik Algısı

Jorgensen ve Stedman (2001), mekânın algısının çok yönlü bir yapı olduğunu ve mekâna dair bir tutum içerdiğini belirtmektedir. Bu tutumlar ise öğretiler, alışkanlıklar, inançlar ya da deneyimler gibi sosyal/psikolojik faktörlerin yanında mekânın kendisine dair niteliklerle de şekillenecektir. Burada söz konusu mekânı yani kenti nasıl algıladığımız, ona dair tutumlarımız kentin doğrudan sahip olduğu niteliklerle de ilgilidir. Örneğin Moser ve Uzzell'in (2003) belirttiği gibi, özellikle büyük kentler içinde yaşayanlar için kent günlük koşulların optimal olmaktan uzak olduğu, kirlilik, gürültü, zor yaşam koşulları ve yüksek suç oranı gibi sorunlarla birlikte yaşamak için kötü yerler olarak kabul edilebilmektedir. Hatta bu açıdan çevre psikolojisi, kentsel yaşamda tipik olan ve bu nedenle nüfusun büyük bir yüzdesini etkileyen stres kaynaklarını göstermek için kentsel stres kavramını ortaya koymuştur (Bonnes ve Carrus, 2004). Benzeri biçimde, kentsel yaşam, insanların olaylar üzerinde düşük kontrol algıladığı tarzda koşulları içermesi ve bu gibi koşulların öz yeterlilik algısının azalmasına ve çaresizlik hislerinin artmasına sebep olması dolayısıyla mekânın algılanma biçimi bireylerin yerle olan ilişkilenmesini etkileyebilir.

Twigger-Ross ve Uzzell (1996) yer kimliğini incelerken, daha kapsamlı sosyal psikolojik süreçlere odaklanmışlardır ve bu süreçlerin bir kısmı yukarıda bahsedilen çeşitli niteliklerin önemini ortaya koymaktadır. Örneğin, Docklands (Londra) sakinleri ile yaptıkları görüşmelerde katılımcıların mekâna bağlanmaları üzerinden kimliğin prensiplerinin veya süreçlerinin dört prensip ile açıklanabileceğini belirtmişlerdir: (1) Ayırıcılık: Bireyler kendilerini diğerlerinden ayırırken yer özdeşleşmesini kullanır; (2) Süreklilik: insanlar uzun süre aynı yerde veya benzer yerlerde yaşadıklarından dolayı, yer benliğe dair bir süreklilik sağlar (3) Benlik saygısı: katılımcılar yaşadıkları yerle gurur duyar; (4) Öz-yeterlilik: yerleşim alanının nitelikleri, katılımcıların günlük yaşamını çeşitli şekillerde kolaylaştırır. Özellikle öz-yeterlilik prensibinde açıkça ve benlik saygısı prensibinde dolaylı bir şekilde görülebileceği gibi kentsel nitelik algısı kent kimliği kurgusunda önemli rol oynamaktadır ve dolayısıyla kentsel nitelik algısı bu çalışma için kritik önemde bir kavram olmuştur.

İlgili alan yazın ışığında, mevcut çalışmada kentsel nitelik algısı kimlikle yakından ilişkili ancak ondan ayrı bir değişken olarak ele alınmıştır. Bunun temel sebebi olarak kente dair değerlendirmelerimizin onunla derhal kimliklenmemize neden olacak ölçüde sonuçlar ortaya çıkarabileceğini iddia etmenin zorluğudur. Kimlik benliğe dair aidiyet ve özdeşleşme gibi temel bir öz ortaya koysa da mekânın algılanma biçimi bu özün ortaya çıkışına bizce ancak aracılık edebilir. Twigger-Ross ve Uzzell'in (1996) de öz yeterlilik süreci içinde ortaya koyduğu

gibi, mekânın nitelikleri önemlidir ve yaşamımızı o alan içerisinde nasıl sürdüreceğimizi önemli ölçüde belirleyecektir. Bunların yanında yine aynı yazarların bahsettiği ve Lalli'nin yere dair pozitif ve negatif değerlendirmelerine benzeyen ayırıcılık süreci de temelde mekânın nitelikleri ile ilgilidir. Bireyin başka mekânlarla yapacağı karşılaştırmada kendi mekânına dair algısı referans noktası olacaktır.

4.2. Sosyal Destek Algısı

Bonnes ve Carrus (2004) çevre psikolojisi içinde sosyal desteğin de incelenebileceğini, çünkü kent düzeninin kalabalıklar, sosyal geri çekilme, yardımlaşma ve sosyal bağlar arasındaki ilişkileri derinleştirebileceğini belirtmişlerdir. Anlamlı yerler, sosyal bir bağlamda ve sosyal ilişkiler yoluyla ortaya çıkarlar, coğrafik olarak konumlandırılırlar ve aynı zamanda sosyal, ekonomik, kültürel vb. çevrelerle de ilişkilidir ve bireylere bir yer hissi/mekan algısı, öznel bir yerel kimlik verirler (Agnew, 1987, akt. Gustafson, 2001). Moser, Ratiu ve Fleury-Bahi (2002) sosyal bağların birinin bulunduğu bölgede evde olma hissi ile ilişkili olduğunu, yoğunluğu arttıkça yani yerel ilişkiler arttıkça, kendini evinde hissedenlerin de artacağını söylemişlerdir. Benzer şekilde Lewicka da (2005), yere bağlılığın komşuluk ilişkilerinin güçlü ve pozitif bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. Kısacası yerel alanda sosyal ilişkilerin varlığı doğrudan yere bağlılığı etkiler (Bonaiuto ve ark., 1999). Örneğin Mesch ve Manor (1998) da yakınlarda yaşayan yakın arkadaş sayısının arttığında yere bağlılığın da arttığını bulmuşlardır. Benzer şekilde yerle özdeşleşme de o kentte yaşayan arkadaşların çokluğundan etkilenmektedir (Rollero ve Piccori, 2010). Başka bir ifadeyle arkadaşlarla olan duygusal bağlar, aynı zamanda bu arkadaşları bulabileceğimiz o yer için de duygusal bir bağ oluşturur. Dolayısıyla yer, sosyal ilişkilerin de sağladığı duygulanımlarla doludur ve bu sayede yere dair daha güçlü bir kimlik geliştirilmesi söz konusu olabilir.

Ancak unutulmamalıdır ki sosyal bağların mekânı algılamaya dair etkisi sadece sosyal karşılaşmalarla yani o bağların var oluşuyla sınırlı olmayabilir; zira bireylerin ailesi, arkadaşları ya da akrabaları gibi tanıdığı pek çok kişi fiziksel olarak yakınında yaşıyor olabilir, ancak önemli olan bireylerin sahip olduğu sosyal destek algısıdır. Sosyal desteğin psikolojik olarak güçlendirme anlamında etkisi sosyal desteğin varlığıyla değil kişi tarafından nasıl algılandığıyla ilişkilidir (Lin, 1986). Bir başka deyişle, bireyin sosyal çevresinin varlığını önemli kılan şey bu desteğe dair algısıdır. Dolayısıyla mevcut çalışmada bireylerin yerle olan ilişkisinde sosyal bağlarından algıladığı sosyal destek göz ardı edilmemiştir. Ancak bunun ayrı bir değişken olduğu ve gerektiğinde kontrol faktörü olarak kullanılabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla kişinin yaşadığı kent içinde erişebildiği sosyal desteğe yönelik algısını ölçmek için ayrı bir ölçek geliştirilerek ele alınacaktır.

Literatürün gösterdiği üzere kent kimliğinin aidiyet, özdeşleşme, sosyal kimlik gibi sosyal psikolojik faktörlerle kurgulanan bir yapı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, mekânın niteliklerine ve sosyal desteğe yönelik algıların da bu kimlik inşası sürecinde etkili olduğu görülmektedir. Bu bilgilerin ışığında, araştırmacılar tarafından kent kimliğini ölçmek için bir ölçüm aracı geliştirilmiştir. Bununla birlikte, kent kimliğine yapısal olarak dahil olmayan ancak kent kimliğinin ölçümünü anlamlı kılacak kentsel nitelik ve kentsel sosyal destek algısını ölçen yardımcı ölçekler de geliştirilmiştir. Bu çalışmada, geliştirilen bu ölçeklerin geçerlik ve güvenirliklerini ayrı ayrı sınamak, bu ölçeklerin yapı geçerliğine yönelik kanıtlar sunmak ve ayrıca ölçeklerin aralarındaki ilişkiler ölçülerek birbiriyle olan bağıntısını amaçlanmıştır.

5. Yöntem

5.1. Katılımcılar

Çalışmaya 1-47 yıldır (*Ort.* = 18.45, *SS* = 11.72) İstanbul'da yaşayan toplam 225 kişi (%27'si erkek, %73'ü kadın) katılmıştır. Ölçek formu çevrimiçi olarak kartopu yöntemi ile dağıtılmış ve katılımcı çeşitliliğinin artırılması hedeflenmiştir. Katılımcıların yaşları 17 ile 63 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 30 (*SS* = 8.01) olarak bulunmuştur. Katılımcıların %54'i lisans, %22'si lisansüstü, %24'ü lise ve altı eğitim seviyesindedir ve %50'si halen öğrencidir. Bununla birlikte katılımcıların %64'ü tam ya da yarı zamanlı bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların %4'ü kendini yüksek sosyoekonomik seviyede görürken %84'ü orta ve %12'si düşük sosyoekonomik statüde görmektedir. Katılımcılar İstanbul'un çok çeşitli semtlerinde ikamet etmektedir; İstanbul'un 39 ilçesinin 34'ünde yaşayan katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri			
		Sayı	**Yüzde**
Cinsiyet	Kadın	163	73
	Erkek	59	27
Eğitim seviyesi	Ortaokul	1	.5
	Lise	51	23
	Lisans	120	54
	Yüksek lisans	40	18
	Doktora	9	4
	Belirtmeyen	1	.5
Sosyoekonomik seviye	En alt	7	3
	Alt	19	8.6
	Orta alt	59	26.6
	Orta	79	35.6
	Orta üst	50	22.5
	Üst	6	1
	En üst	2	1
Çalışma durumu	Evet	141	36.5
	Hayır	81	63.5
Öğrencilik durumu	Evet	112	50.5
	Hayır	110	49.5
Medeni hal	Evli	58	26
	Bekar	140	63
	Dul/Boşanmış	11	5
	Birlikte yaşıyor	13	6
Kiminle yaşadığı	Aile	115	52
	Eş/sevgili	38	17
	Ev arkadaşı	13	6
	Yurt/oda arkadaşı	10	4
	Yalnız	46	21

5.2. Veri Toplama Araçları

5.2.1. Kent Kimliği Ölçeği

Bu ölçek insanların yaşadıkları kentle ne derece özdeşleştikleri, kente karşı ne derece sorumluluk hissettikleri ve kenti ne derece tanıdıklarını ölçen sorular üzerinden bu şehirle ilgili kimliklerinin nasıl şekillendiğini göstermek için araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir (Ölçeğin tamamı için bkz. Ek 1).

Alan yazına baktığımızda yerle ilişkili çalışmalarda hem nitel hem de nicel yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Twigger-Ross ve Uzzell (1996) yer kimliğine dair kategorileri

ortaya koyduğu çalışmasında görüşme tekniği kullanmışlardır. Çalışmada katılımcılara yere dair bağlılıkları ve hangi şekilde bu bağların ortaya çıktığı; o yerin sakini olmanın hayatlarındaki etkisi; benzer şekilde o yere dair kişisel değerlendirmeleri ve o yerle birlikte kendini tanımlayıp tanımlamadıkları, o yerde olmaktan gurur duyup duymadıkları sorulmuştur. Lalli (1992) ise kent kimliğine dair bir ölçek geliştirmiş ve bu yapıda bağlılık, değerlendirme, süreklilik, aşinalık ve taahhüt boyutları olduğunu ortaya koymuştur. Mevcut çalışmada, söz konusu çalışmalardaki yere dair algıyı temsil eden değerlendirme boyutu dışındaki boyutlar yer kimliğinin içinde ele alınmıştır. Bunun sebebi mekâna dair algılarımızın kimlikle ilişkili olduğu ama onun doğrudan bir alt yapısı olmadığının düşünülmesidir. Bir yere ilişkin değerlendirmelerimizin, o yeri başka yerle karşılaştırarak edindiğimiz algıların kimlik süreci gibi kendi içinde kapsamlı ve çok boyutlu bir süreç olduğu ve dolayısıyla ayrı bir yapı olduğu düşünülmüştür. Bu kısma Kentsel Nitelik Algısı başlığında daha geniş değinilecektir. Sonuç olarak, mevcut çalışmada kişinin kendini yerle birlikte tanımlaması (Örn., "Bana sorulduğunda kendimi İstanbullu olarak tanıtırım"); yere dair duygusal bağı (Örn., "İstanbul benim bir parçammış gibi hissederim"); yerin kişinin geçmişi (Örn., "İstanbul benim kişisel tarihimde önemli bir yer tutar") ve geleceğindeki varlığı (Örn., "Yaşlılığımı hayal ettiğimde kendimi İstanbul'da görüyorum") yer kimliğinin temeli olarak düşünülmüştür. Dolayısıyla hem yere ilişkin duygusal yanımızı hem de benliğin o yerin üyesi olması ve kişinin bununla ilgili bilincini temsil eden ve *özdeşleşme* ismini verdiğimiz bir boyut ortaya çıkmıştır.

Kimliğin bireyi harekete geçirici gücünden yola çıkarak (Stets ve Biga; 2003), yerle ilgili çalışmalarda örneğin yer kimliği ve çevreci davranışlar bir arada ele alınabilse de şimdiye kadar kimliğin o eylemi ortaya koyma gücünün yer kimliğinin bir boyutu olarak ele alındığı bir çalışma karşımıza çıkmamıştır. Oysa sürdürülebilir yaşama dair bireylerin çevreleri içinde attığı adımlar aynı zamanda o yere dair kimlikleriyle ilişkili olabilir (Oyserman ve Destin, 2010). Dolayısıyla yer kimliğinin bireyleri motive edici yönü *sorumluluk* boyutu içinde temsil edilmiştir (Örn., "İstanbul'a doğasına, mimarisine, düzenine zarar verebilecek her türlü tehlikeye karşı gerektiğinde başkalarıyla dayanışmaya hazır hissediyorum").

Son olarak, Lalli'nin (1992) çalışmasında da bulgulanan aşinalık boyutunun geliştirilen mevcut ölçekte de yer alması önemli görülmüştür. Çünkü aşinalık, özdeşleşmenin bir parçası olacak kadar o yerle ilişkilenmeyi doğrudan ifade etmese de; yerle ilişkilenmek doğal olarak o yere dair ayrıntılı bir zihinsel temsilin varlığına işaret edebilir (Bkz. Moscovici, 2010). Bu sebeple kente dair bilişsel uyum olarak da ele alınan (Lalli, 1992) tanıma, aşinalık bu ölçeğin son boyutu olarak tasarlanmıştır (Örn., "İstanbul'da bir adres sorulduğunda çoğunlukla yolu tarif edebilirim.").

Aşağıda anlatılan analizler sonucunda son halini 27 madde şeklinde alan bu ölçeğin Cronbach Alfa değeri, .94 olarak bulgulanmıştır. Kent kimliğini üç boyutta toplam 27 soru ile ölçen bu ölçekte katılımcılar her maddede ifade edilen durumlara ne düzeyde katıldıklarını "Hiç katılmıyorum (1)" ile "Tamamen katılıyorum (5)" arasında değişen 5'li Likert tipi skalada belirtmişlerdir. Ölçeğin ilk boyutu olan *özdeşleşme*, kişinin yaşadığı kentle olan ilişkisini, kente bağlılığını, kişinin yaşadığı kenti kendi hayatının geleceğine dahil edip etmediğini, yaşadığı kente duygusal ve maddi yatırımlar yapıp yapmadığını, kentin kişinin kişisel tarihinin ne derece bir parçası olduğunu ve ne derece değerli gördüğünü ölçmeye odaklanmıştır. Ölçeğin *sorumluluk* boyutu, kişinin kentin güzel yönlerinin korunması ve kötü yönlerinin iyileştirilmesi gibi kentin geleceğine yatırım yapmayı sağlayan davranışlarına odaklanır. Kenti *tanıma/aşinalık* boyutu ise kentin simgelerini, semtlerini, yollarını bilme gibi kentin fiziksel mekânlarına olan aşinalığı ölçer. Daha yüksek puanlar, katılımcının yaşadığı kent kimliğini daha merkezi biçimde taşıdığını, kenti daha çok benimsediğini gösterir.

5.2.2. Kentsel Nitelik Algısı Ölçeği

Bu çalışma kapsamında kent kimliği ile yakından ilişkili olduğunu düşünülerek hazırlanan ikinci ölçek olan Kentsel Nitelik Algısı Ölçeği bireylerin kente dair değerlendirmelerini ölçmektedir (Bkz. Ek 2).

Yukarıda da değinildiği gibi, kişilerin yere dair değerlendirmelerinin daha önceki çalışmalarda kimlik içinde ele alındığı görülse de bir yerde yaşamanın artılarını ve eksilerini, o yerin diğer yerlere göre algılanan üstünlüklerini, o yerin çeşitli niteliklerinin algısının toplamından etkilenir demek yanlış olmayacaktır. Nitekim önceki çalışmalarda da bireylerin çevrelerine dair geniş kapsamlı değerlendirmelerinin Algılanan Çevresel Kalite ölçekleriyle ölçüldüğü görülmektedir (Bonaiuto ve ark., 1999; Bonaiuto, Fornara ve Bonnes, 2003). Benzer şekilde Dünya Sağlık Örgütü'nün (1998) Yaşam Kalitesi Değerlendirme formu da güvenlik, sağlık/sosyal bakım, gürültü, kirlilik ve trafik gibi öncelikle çevresel özellikleri içermektedir. Bonaiuto ve arkadaşlarının (2003) çalışmasında katılımcılara mimari ve şehir planı, yolların planlanması, yollara ulaşım ve ulaşım hizmeti, çevresel sağlık gibi mekâna dair pek çok boyutu nasıl algıladıkları 362 maddelik bir soru havuzu ile sorulmuştur. Mevcut çalışmada da, kentin artıları ve eksilerine dair genel algıyı yansıtan *kazanım/avantaj* boyutunun yanı sıra (örn., İstanbul Türkiye'nin en fazla imkana sahip birkaç şehrinden biridir.), kentin spesifik bazı özelliklerini temsil eden mimari ayrıntılar ve yeşil alan gibi kent özellikleri *şehir planı algısı* boyutu içinde; çevresel sağlıkla ilgili maddeler yaşanabilirlik boyutu içinde (örn., İstanbul'un havası insan sağlığına tehdit oluşturmaz.); ulaşımla ilgili özellikler (örn., İstanbul'da bir

yerden bir yere toplu taşıma ile ulaşmak yeterince konforludur.) içinde ele alınmıştır. Bunlara ek olarak, bireylerin yaşadıkları kentin güvenliğiyle ilişkili değerlendirmelerinin de onların kente dair algısı içinde önemli bir yer tutacağı düşünülmüştür. Nitekim güvenlik, mekan ve insan arasındaki ilişkiden gelmektedir (Relph, 1976). Mekan, özel yaşamı ve kontrolü, dolayısıyla da kişilerin güvenlik ihtiyacını karşılar (Korpela, 1989). Bonaiuto ve arkadaşlarının (2003) çalışmasında, güvenlik kişilerarası ilişkiler çerçevesinde ele alınmış ve genel olarak çevredeki insanlara olan güven üzerinden temsil edilmiştir. Aslında güvenliğimizi tehdit eden unsurların zaman zaman öteki kişilerden gelebileceği düşünüldüğünde bu ele alış biçimi yanlış olmamakla birlikte, kentin (örneğin mimari) özelliklerinin de güvenlik unsurlarına dahil olduğu söyleyebiliriz. Bu açıdan, insan ilişkileri çerçevesinde algılanan güvenliğe (örn., İstanbul'da yaşayan insanların çoğuna güvenirim.) ek olarak, genel anlamda kentle ilişkili bir *güvenlik* algısının var olup olmadığı da maddelerde yer almıştır (örn. İstanbul'da kendimi güvende hissediyorum.).

Son halini 21 madde şeklinde alan ölçeğin Cronbach Alfa değeri, .86 olarak bulgulanmıştır. Katılımcılar her maddede ifade edilen durumlara ne düzeyde katıldıklarını "Hiç katılmıyorum (1)" ile "Tamamen katılıyorum (5)" arasında değişen 5'li Likert tipi skalada belirtmişlerdir. Bu ölçeğin ilk boyutu olan *şehir planı algısı* şehir düzeninin planlanma süreciyle ilgili algıları; *kazanım/avantaj algısı* boyutu, İstanbul'un sunduğu özel imkânları, aktiviteleri ve başka kentler kıyasla arzulanırlık seviyesini; *güvenlik algısı* boyutu, kentteki kamusal mekanların ne kadar güvenli ve kentte yaşayan insanların ne kadar güvenilir olarak algılandığını; *yaşanabilirlik* boyutu, kentin fiziksel özelliklerinin stres, gürültü, kirlilik gibi yönleriyle insanları ne derece etkilediğini, ulaşım boyutu ise kentin sunduğu ulaşım imkanlarına yönelik algıyı ölçer. Daha yüksek puanlar, katılımcının yaşadığı kenti daha olumlu biçimde algıladığını gösterir.

5.2.3. Kentsel Sosyal Destek Algısı Ölçeği

Kent Kimliği ile ilişkili olduğunu düşünülerek hazırlanan bu ölçek, katılımcının yaşadığı kentte ulaşabildiği sosyal destek ağına dair algısını ölçmektedir. Çevreyle olan ilişkimiz aynı zamanda çevrenin içinde yer alan tüm ögelerle olan ilişkimizle ilgilidir ve bu ögelerden biri de o çevrede bizimle birlikte yaşayan öteki insanlardır. Sosyal ilişkilerin niteliği ise o ilişkilerden aldığımız doyum ve destekle artmaktadır demek yanlış olmayacaktır. Görüldüğü kadarıyla, alan yazında yerle ilişkili çalışmalarda sosyal bağ/ilişkilerin varlığı ele alınan unsurlardan biri olsa da (Bkz. Lewicka, 2005; Moser ve ark., 2002; Rollero ve Piccori, 2010); bu bağlardan gelen yerel sosyal desteğe doğrudan odaklanan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yere ilişkin

sosyal desteğe dikkat çeken çalışmalarında ise sosyal desteğin o yere olan uyuma etkisi gibi değişkenlere odaklanılmıştır (örn., Gloria ve Ho, 2003) ve bu çalışmalarda sosyal desteğin bu doğrultuda hazırlanan genel kapsamlı Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin (Procidano ve Heller, 1983) maddeleri ile ölçüldüğü görülmektedir (örn., Arkadaşlarım kişisel ihtiyaçlarıma duyarlıdır). Dolayısıyla mevcut çalışmada hem alan yazındaki bu eksikliği kapatmak hem de yerle ilişkili çalışmalarda sadece yere özgü sosyal desteği ortaya koyabilmek ve böylece yerle ilişkili diğer değişkenleri bu kapsam dışına çıkmadan inceleyebilmek için Kentsel Sosyal Destek Algısı ölçeği geliştirilmiştir (örn., İstanbul'da sevincimi ve kederimi paylaşabildiğim insanlar var.).

Ölçeğin analizler sonucunda ortaya çıkan son hali, kentsel sosyal desteği 9 maddeyle ve tek boyutta ölçmektedir (Bkz. Ek 3). Katılımcılar her maddede ifade edilen durumlara ne düzeyde katıldıklarını "Hiç katılmıyorum (1)" ile "Tamamen katılıyorum (5)" arasında değişen 5'li Likert tipi skalada belirtmişlerdir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .89 olarak bulgulanmıştır. Kişilerin bu ölçekten daha yüksek puan alması, yaşadıkları kentte daha güçlü bir sosyal destek ağına sahip olduklarını göstermektedir.

5.2.4. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların, yaş, cinsiyet, sosyoekonomik statü, eğitim, İstanbul'da yaşama süresi, İstanbul'da aile ve arkadaşlarının varlığı, sıklıkla tercih edilen ulaşım türü gibi kentlilikle ilişkisi olabilecek demografik bilgiler sorulmuştur (Bkz. Ek 4).

5.3. İşlem

Kent kimliği ölçeği araştırmacılar tarafından literatüre dayanarak ve mevcut ölçeklerden daha kapsamlı olması hedeflenerek hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular, konu ile ilgili çalışmaları bulunan 3 ayrı araştırmacıya gönderilmiş ve onlardan gelen geribildirim ile son hali verilmiştir. Son hali verilmiş ölçek çevrimiçi olarak kartopu yöntemi ile dağıtılmıştır ve 30 Temmuz 2019 ile 1 Eylül 2019 arasında veriler toplanmıştır. Ölçeğin uygulanması yaklaşık 15-20 dakika sürmektedir ve bu bilgi çevrimiçi sayfanın ilk sayfasında belirtilmiştir. Katılımcılar ölçeği doldurmadan önce bilgilendirmiş onam formunu görmüş ve sadece bu formu çevrimiçi olarak onaylayan katılımcılar ölçeği doldurmak üzere ara yüzde ilerlemiştir.

5.4. Veri Analizi

Analize başlamadan önce veriler kontrol edilmiş ve temizlenmiştir. Soruların dikkatlice okunduğunu sınamak için çevrimiçi formda yer alan "Bu soru dikkatinizi test etmek için

hazırlanmıştır. Lütfen kararsızım seçeneğini işaretleyiniz" maddesine yanlış cevap veren 3 katılımcı verilerden çıkarılmıştır. Bunun dışında kayıp verisi olan katılımcı gözlenmemiştir. Analize geçilmeden önce açık uçlu sorulan sorular, analiz edilebilmesi için numaralandırılarak kodlanmış ve ters maddelerin (Ters maddeler, Ek 1, Ek2 ve Ek 3'te maddenin yanında parantez içinde belirtilmiştir) kodları ters çevrilmiştir.

Geri kalan 222 kişi ile analiz gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, ölçeklerin iç tutarlılık gösterdiğinden emin olmak için ölçek maddelerinin madde-toplam korelasyona bakılmış, daha sonra faktör analizi yapılarak ölçeğin kapsadığı boyutlar belirlenmiştir ve yapı geçerliği sınanmıştır. Bu adımlardan sonra son halini alan ölçeklerin güvenirliği Cronbach Alpha ve yarı bölüm korelasyonu ile hesaplanmıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere, Kentsel Nitelik Algısı ve Kentsel Sosyal Destek Algısının, Kent Kimliği ile yakından ilişkili ancak farklı yapılar olduğu düşünülmektedir. Bu ilişkinin varlığını sınamak için regresyon yöntemi kullanılmıştır. Bütün analizler, SPSS 23.0 paket programında gerçekleştirilmiştir.

6. Bulgular

6.1. Kent Kimliği Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Analizi

Öncelikle, ölçek maddelerinin iç tutarlılığını sınamak için başta hazırlanan 35 maddelik ölçeğin madde-toplam korelasyonuna bakılmıştır. Bu testin sonucunda madde-toplam korelasyonu .3'ten küçük olan maddeler çıkarılmış ve geriye kalan 29 maddenin yeniden madde-toplam korelasyonu ölçülmüştür. Bu testin sonucunda, ölçekte kalan maddelerin hepsi için madde toplam korelasyonu .3'ten yüksek çıkmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri .94 olarak bulgulanmıştır.

Daha sonra, ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi yapılmıştır. Bartlett küresellik testinin sonucu 3649.863 (p = .000) olarak ve KMO değeri .924 olarak bulgulanmıştır. Dolayısıyla ölçeğin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Temel eksen boyutlandırması ve oblik rotasyon yönteminin kullanıldığı açımlayıcı faktör analizi ile ölçeğin kalan 29 maddesinin faktörlere nasıl yüklendiği, farklı boyutlara denk düşüp düşmediği incelenmiş ve bu analiz sonucunda, aynı anda farklı faktörlere yüklenen 2 madde elenmiştir. Kalan 27 madde ile bir kez daha açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır ve bu analiz sonucunda maddelerin hem rotasyon öncesi hem rotasyon sonrası dört faktöre yüklendiği görülmüştür. 26 madde 3 faktör arasında sorunsuz dağılırken yalnızca 18. maddenin (Bana sorulduğunda kendimi İstanbullu olarak tanıtırım.) hem birinci faktöre hem de kendisinden başka hiçbir maddenin bulunmadığı

dördüncü faktöre yüklendiği görülmüştür. Birincil Eigen değerlerine bakıldığında ilk 3 faktörün sırasıyla 10.80, 2.87 ve 1.50 olduğu ve 18. maddenin tek başına olduğu dördüncü faktörün Eigen değerinin 1.13 olduğu görülmüştür. İlk 3 faktöre yüklenen bütün maddeler incelenmiş ve dördüncü faktöre tek başına yüklenen maddenin yapısal olarak birinci faktöre oldukça yakın olduğu görülmüştür. Bu noktada araştırmacıların bu maddeyi eleme ihtimalleri doğmuşsa da 18. Maddenin ölçek için önemli bir madde olduğu ve ölçeğin bütünün 3 boyutta anlamlı olacağı düşünüldüğü için ölçek, kalan 27 maddesi ile 3 faktöre zorlanarak doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Rotasyon sonucunda kalan 27 madde 3 faktöre sorunsuz biçimde yüklendiği ve üstelik 18. maddenin araştırmacıların öngördüğü üzere birinci faktöre yüklendiği; bununla birlikte 3 faktörlü çözümün teorik olarak anlamlı olduğu ve varyansın %58'ini açıkladığı görülmüştür. Dolayısıyla, maddelerin ait oldukları boyutları temsil etme yeterlilikleri tatmin edicidir. Maddeler ve faktör yükleri Tablo 2'de belirtilmiştir. Varyansın %41'ini açıklayan birinci faktör, "Özdeşleşme" (18 madde); varyansın %11'ini açıklayan ikinci faktör "Sorumluluk" (4 madde) ve varyansın %6'sını açıklayan üçüncü faktör de "Kenti tanıma/Aşinalık" (5 madde) olarak adlandırılmıştır.

Faktörleri belirlenen ölçeğin son halinin güvenirlik değerinin hesaplanması için yeniden güvenirlik analizi yapılmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri, .94 olarak bulgulanmıştır. Ölçeğin güvenirliğini sınamak için ikinci olarak, seçkisiz atama yöntemiyle yarıya bölüm korelasyonu yöntemi kullanılmış ve ölçeğin Eşit uzunluk Spearman-Brown katsayısı .94 olarak bulgulanmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin güvenirlik açısından kuvvetli olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Kent Kimliği Ölçeği Maddeleri ve Faktör Yükleri

Maddeler	Faktörler		
	Özdeşleşme	Sorumluluk	Kenti Tanıma / Aşinalık
İstanbul'dan ayrılmak beni üzerdi.	.877		
Kendimi İstanbul'a ait hissetmiyorum.	.848		
İstanbul'da yaşadığım için kendimi iyi hissediyorum.	.841		
Hayatımı İstanbul'da geçirme düşüncesi bana kötü bir fikir gibi geliyor.	.825		
İstanbul benim bir parçammış gibi hissederim.	.818		
İstanbul'da kendimi huzurlu hissederim.	.804		
İstanbul'da kendimi evimde hissederim.	.801		
İstanbul'da yaşamanın benim için olumlu yanları, olumsuz yanlarından çoktur.	.768		
Diğer şehirlere nazaran İstanbul'da yaşadığım için kendimi şanslı hissediyorum.	.764		
İstanbul'dan başka bir şehirde yaşayamazdım.	.764		
İstanbul'da yaşamak beni ben yapan şeylerden biridir.	.729		
Gelecek için yaptığım planlar genelde İstanbul'da yer alır.	.725		
Gençliğimi İstanbul'da geçirmiş olma düşüncesi beni mutlu eder.	.693		
Yaşlılığımı hayal ettiğimde kendimi İstanbul'da görüyorum.	.692		
İstanbul'da büyümek çok güzeldi/güzeldir	.572		
İstanbul benim kişisel tarihimde önemli bir yer tutar.	.488		
Bana sorulduğunda kendimi İstanbullu olarak tanıtırım.	.356		
İstanbul'a doğasına, mimarisine, düzenine zarar verebilecek her türlü tehlikeye karşı gerektiğinde başkalarıyla dayanışmaya hazır hissediyorum.		.830	
İstanbul'un önemli simgesel yapılarına zarar gelmemesi için üzerime düşeni yaparım.		.820	
İstanbul'un gelişimine/geleceğine etkide bulunacak kararlara imkânım varsa katkıda bulunurum.		.770	
İstanbul'u ilgilendiren olaylar beni de ilgilendirir.		.570	
İstanbul'da gerektiğinde başvurabileceğim resmî kurumların neler olduğunu ve nerede olduğunu bilirim.			.748
İstanbul'un önemli yapılarının ve tarihi eserlerinin çoğunu gördüm.			.722
İstanbul'un pek çok semtini gördüm.			.719
İstanbul'da bir adres sorulduğunda çoğunlukla yolu tarif edebilirim.			.690
Bana sorulsa İstanbul şehrinin simgelerinin pek çoğunu sayabilirim.			.517

6.2. Kentsel Nitelik Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Analizi

Öncelikle, ölçek maddelerinin iç tutarlılığını sınamak için başta hazırlanan 54 maddelik ölçekte madde-toplam korelasyonuna bakılmıştır. Bu testin sonucunda madde-toplam korelasyonu .3'ten küçük olan maddeler çıkarılmış ve geriye kalan 33 maddenin yeniden madde-toplam korelasyonu ölçülmüştür. Bu testin sonucunda, ölçekte kalan maddelerin hepsi için madde toplam korelasyonu .3'ten yüksek çıkmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri .91 olarak bulgulanmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi yapılmıştır. Bartlett küresellik testinin sonucu 1406.292 (p = .000) olarak ve KMO değeri .851 olarak bulgulanmıştır. Dolayısıyla ölçeğin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür.

Açımlayıcı faktör analizi ile ölçeğin kalan 33 maddesinin faktörlere nasıl yüklendiği, farklı boyutlara denk düşüp düşmediği incelenmiştir. Temel eksen boyutlandırması ve oblik rotasyon yönteminin kullanıldığı açımlayıcı faktör analizi sonucunda, aynı anda farklı faktörlere yüklenen 12 madde ayıklanmış ve kalan 21 madde için analiz tekrar edilerek ölçeğin son haline ulaşılmıştır. Bu halde, kalan 21 madde 5 faktöre yüklenmiştir. Maddeler ve faktör yükleri Tablo 3'te belirtilmiştir. Varyansın %28'ini açıklayan birinci faktör, "Şehir planı algısı" (7 madde); varyansın %9'unu açıklayan ikinci faktör "Kazanım/avantaj algısı" (4 madde); varyansın %8'ini açıklayan üçüncü faktör "Güvenlik" (4 madde); varyansın %6'sını açıklayan dördüncü faktör "Yaşanabilirlik" (3 madde) ve varyansın gene %6'sını açıklayan beşinci faktör "Ulaşım" (3 madde) olarak adlandırılmıştır.

Faktörleri belirlenen ölçeğin son halinin güvenirlik değerinin hesaplanması için yeniden güvenirlik analizi yapılmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri, .86 olarak bulgulanmıştır. Ölçeğin güvenirliğini sınamak için ikinci olarak, seçkisiz atama yöntemiyle yarıya bölüm korelasyonu yöntemi kullanılmış ve madde-toplam korelasyonu sonunda kalan 33 maddesiyle ölçeğin Eşit uzunluk Spearman-Brown katsayısı .77 olarak bulgulanmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin güvenirlik açısından kuvvetli olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Kentsel Nitelik Algısı Ölçeği ve faktör yükleri

Maddeler	Faktörler				
	Şehir Planı	Kazanım/ Avantaj	Güvenlik	Yaşana-bilirlik	Ulaşım
İstanbul'un şehir planındaki pek çok ayrıntı kadınları düşünerek planlanmıştır.	.772				
İstanbul'un şehir planındaki pek çok ayrıntı bu şehirde yaşayanları düşünerek planlanmıştır.	.738				
İstanbul'un şehir planındaki pek çok ayrıntı yayaları düşünerek planlanmıştır.	.738				
İstanbul'un şehir planındaki pek çok ayrıntı yaşlıları düşünerek planlanmıştır.	.726				
İstanbul'un şehir planındaki pek çok ayrıntı öğrencileri düşünerek planlanmıştır.	.660				
İstanbul'un şehir planındaki pek çok ayrıntı çocukları düşünerek planlanmıştır.	.639				
İstanbul'un şehir planındaki kolay ulaşılabilir birçok park ve yeşil alan vardır.	.357				
İstanbul'da yaşadığım için istediğim hemen her şeye daha rahat erişebildiğimi düşünüyorum.		.724			
İstanbul Türkiye'nin en fazla imkâna sahip birkaç şehrinden biridir.		.715			
İstanbul'da vakit geçirmek, başka şehirlerde vakit geçirmekten çok daha keyiflidir.		.712			
İstanbul prestijli bir kenttir.		.637			
İstanbul'da yaşayan insanların çoğuna güvenirim.			.708		
İstanbul'da dolaşırken güvenlikle ilgili birçok sorunla karşılaşma ihtimalimin olduğunu düşünüyorum.			.684		
İstanbul'da kendimi güvende hissediyorum.			.658		
İstanbul'da tanımadığım birinden yardım istemekten çekinmem.			.621		
İstanbul'da stres yaratan çok fazla etmen yoktur.				.816	
İstanbul birçok büyükşehre göre çok gürültülü sayılmaz.				.744	
İstanbul'un havası insan sağlığına tehdit oluşturmaz.				.669	
İstanbul'un ulaşım ağının gelişmiş olduğuna inanıyorum					.788
İstanbul'da bir yerden bir yere toplu taşıma ile ulaşmak yeterince konforludur.					.745
İstanbul'da bir yerden bir yere kolaylıkla gidebiliyorum					.653

6.3. Sosyal Destek Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Analizi

Öncelikle, ölçek maddelerinin iç tutarlılığını sınamak için başta hazırlanan 10 maddelik ölçekte madde-toplam korelasyonuna bakılmıştır. Bu testin sonucunda madde-toplam korelasyonu .3'ten küçük olan maddeler çıkarılmış ve geriye kalan 9 maddenin yeniden madde-toplam korelasyonu ölçülmüştür. Bu testin sonucunda, ölçekte kalan maddelerin hepsi için madde toplam korelasyonu .3'ten yüksek çıkmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri .89 olarak bulgulanmıştır. Ölçeğin güvenirliğini sınamak için ikinci olarak, seçkisiz atama yöntemiyle yarıya bölüm korelasyonu yöntemi kullanılmış ve madde-toplam korelasyonu sonunda kalan 9 maddesiyle ölçeğin Eşit uzunluk Spearman-Brown katsayısı .87 olarak bulgulanmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin güvenirlik açısından kuvvetli olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi yapılmıştır. Bartlett küresellik testinin sonucu 952.212 (p = .000) olarak ve KMO değeri .887 olarak bulgulanmıştır. Dolayısıyla ölçeğin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda bütün maddelerin varyansın %54'ünü açıklayan tek bir boyuta yüklendiği görülmüş ve böylece ölçek son halini almıştır (Bkz. Ek 3). Faktör analizi sonrasında hiç madde çıkarılmadığı için ölçeğin güvenirlik katsayısının yeniden hesaplanmasına gerek kalmamış, .89 olan Cronbach Alpha değeri ve .87 olan Eşit uzunluk Spearman-Brown katsayısı geçerliliğini korumuştur.

6.4. Kent Kimliği, Kentsel Nitelik Algısı ve Kentsel Sosyal Destek Algısının İlişkisi

Kent kimliğinin, kentsel nitelik algısı ve sosyal destekle arasında olduğu düşünülen ilişkiyi sınamak ve bu değişkenlerin kent kimliği içindeki varyansı ne kadar etkilediğini açıkça görebilmek için kent kimliğinin bağımlı değişken olup, kentsel nitelik algısı ve kentsel sosyal destek algısının bağımsız değişken olarak tanımlandığı çoklu doğrusal adımsal regresyon analizi gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Böylece kent kimliği dahilinde görülen varyansın ne kadarının kentsel nitelik algısı ve kentsel sosyal destek algısıyla açıklanabileceği görülecektir.

Bu adıma geçmeden önce verilerin regresyon analizinin varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı test edilmiştir. Çalışmanın örneklemi 100 katılımcının üzerinde olduğu içi normal dağılım gösterildiği varsayılmış ve kent kimliği, kentsel nitelik algısı ve kentsel sosyal destek algısı arasındaki korelasyon ölçülmüştür. Kent kimliği, hem kentsel nitelik algısı ile (r(220) = .533, < .000) hem de kentsel sosyal destek algısı ile (r(220) = .567, p < .000) korelasyon göstermiştir; bununla birlikte kentsel nitelik algısı ve kentsel sosyal destek algısı

değişkenleri de birbirleri ile korelasyon ($r(220) = .388$, $p < .000$) göstermiştir. Öte yandan çoklu doğrusal adımsal regresyon analizinde yordayıcılar arasında mükemmel doğrusal bir ilişki olup olmadığını test edebilmek için de çoklu doğrusal ilişki istatistikleri (collinearity statistics) incelenmiş olup tolerans ve varyans enflasyon faktörlerine ait değerler söz konusu bir doğrusallığın olmadığını göstermiştir (Kentsel sosyal destek algısı için $\beta = .424$, $t = 7.710$, $p < .000$, Tolerans = 0.850, VIF = 1.177; kentsel nitelik algısı için B = .683 $\beta = .369$, $t = 6.701$, $p < .000$, Tolerans = 0.850, VIF=1.177).

Varsayımların sağlanmasından sonra, kentsel sosyal destek algısı ve kentsel nitelik algısı kaynaklı değişkenlerinin bir arada kent kimliği üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığının anlaşılması için Çoklu Doğrusal Adımsal Regresyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda kentsel sosyal destek algısının, kent kimliği skorundaki varyansın %32'sini açıkladığı görülmüştür ($F(1,220) = 104.209$, $p < .000$; B = 1.108). Kentsel nitelik algısı değişkeni modele dahil edildiğinde bu değişkenin tek başına varyansa %12'lik bir katkı sağladığı görülmüş ve açıklanan toplam varyans %44'e yükselmiştir ($F(2,219) = 84.952$, $p < .000$).

Tablo 4. Kentsel nitelik algısı ve kentsel sosyal destek algısının, kentsel kimlik üzerindeki yordayıcı etkilerine dair çoklu doğrusal adımsal regresyon analizi sonuçları

	Model 1						**Model 2**					
Yordayıcı	*B*	*Std Hata B*	*β*	*t*	*p*	*%95 Güven Aralığı*	*B*	*Std Hata B*	*β*	*t*	*p*	*%95 Güven Aralığı*
Kentsel Nitelik Algısı	.988	.106	.533	9.342	.000	.780-1.196	.683	.102	.369	6.701	.000	.482-.884
Kenstel Sosyal Destek Algısı							1.108	.144	.424	7.710	.000	.824-1.391
R2 değişimi	.284						.153					
R2 artışı için F değişimi	87.270*						59.448*					
*Belirtilen F değerleri için $p < .000$												

6.5. Demografik Bulgular

Kent kimliği ile ilişkisi olabileceği düşünülen demografik değişkenler (sosyoekonomik seviye, cinsiyet ve İstanbul'da yaşama süresi) ile Kent Kimliği skoru arasındaki ilişki kategorik değişkenler için tek yönlü ANOVA, dikotomik değişkenler için t-test ve sürekli değişkenler için Pearson Moment Korelasyonu kullanılarak ölçülmüştür. Kent kimliği skorları

katılımcıların sosyoekonomik seviyelerine ($F(6,215) = 1.720$, $p = .118$) ve cinsiyetlerine ($t(220) = 1.345$, $p = .180$) göre anlamlı bir değişiklik göstermemiştir. Bununla birlikte, İstanbul'da yaşama süresi ile kent kimliği arasında düşük güçte ve orta düzeyde anlamlı ($r(220) = 39$, $p < .01$) pozitif bir ilişki bulunmuştur.

7. Tartışma

Zaman içinde insanların içinde bulundukları yerlere özgü bağlar geliştirmeleri sadece literatürle edindiğimiz bir bilgi olmayıp, günlük yaşam deneyimlerimizle de farkına vardığımız bir durumdur (Knez, 2005). Bu bağlar ise yere/yerlere dair kimlikler edinmemizi beraberinde getirir. Proshansky ve arkadaşlarının (1983) kimlik teorisini çevresel psikoloji içine alacak şekilde genişleterek önerdikleri gibi, kimlik sadece kendimiz ve öteki arasında ayrım yapmamızdan ibaret olmayıp, aynı zamanda içinde oluştukları nesneler, alanlar ve mekânlarla da ilgilidir (s. 57). Dahası Twigger-Ross ve Uzzell'in (1996) de belirttiği gibi kimlik süreci mekândan bağımsız bir şekilde düşünülemez ve yer bütün özdeşleşme biçimlerinin bir parçasıdır (s. 218). Bunun içindir ki kişilerin kendini tanımlama ve anlatma biçimlerinden biri çoğu zaman yere dair kimliklerinden geçmektedir (İstanbulluyum, İzmir'de doğdum, Ankara'da yaşıyorum… gibi).

Genel olarak kimlik olgusunda olduğu gibi, yer söz konusu olduğunda da kimlik sadece zamana değil, pek çok değişkene bağlı olarak şekillenebilen, sabit kalmayan, esnek ve karmaşık bir olgudur diyebiliriz. Mevcut çalışmada yer kimliği, yerle olan ilişkimiz, özdeşimimiz ve dolayısıyla ona olan ve/veya olmasını istediğimiz yatırımımız temelinde var olduğu gibi; yere olan tutumuzla da ilişkili olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla, tıpkı benliği algılayışımızın kimlikten ayrı tutulmaması gibi, mekânı algısı da yer kimliğinden ayrı tutulmamıştır. Buna ek olarak, mekân içinde var olan bağlarımızın mekana dair algımızı, dolayısıyla mekanla kurduğumuz ilişkiyi etkileyebileceği düşünülmüştür. Tüm bu düşüncelerden yola çıkarak, bu çalışmada esasında özellikle İstanbul gibi mega bir kenti hedef alan bir Kent Kimliği Ölçeği'ni geliştirmek hedeflenmiş; ancak kent kimliği ile yakından ilişkili diğer fenomenleri gözden kaçırmamak için Kentsel Mekan Algısı ve Kentsel Sosyal Destek ölçekleri de birlikte geliştirilmiştir. Bütün ölçeklerin geçerlik güvenirlik değerleri kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur.

Alan yazında yerle ilişkili olarak geliştirilen bazı ölçüm araçları bulunmaktadır (örn., Jorgensen ve Stedman, 2001; Lalli, 1992; Lewicka, 2004; Twigger-Ross ve Uzzell; 1996; ayrıca Lalli'nin Kent Kimliği Ölçeği'nin kullanılan Türkçe kısa formu için Bkz. Göregenli ve ark., 2014). Ancak bu ölçekler hem genelde yerin belirli bir ögesine odaklandıklarından (örn.,

yere bağlılık, yer kimliği, yer algısı gibi) hem de yeterince güncel ve kapsamlı olmadıkları düşünüldüğünden yeni bir ölçeğin geliştirilmesi önemli görülmüştür. Bizce teorik açıdan, kimlik göstergelerinin *doğrudan* sadece yer kimliğini belirten yönlere odaklanması (örn., "Burası benim parçamdır") ve bulunduğu yeri koruma sorumluluğunu almak gibi kimliğin sonuçlarından ayrıştırılması doğru bulunmamıştır. Çünkü daha önce de bahsedildiği gibi, kimlik tek parçalı ve değişmeyen bir yapıya sahip değildir; daha ziyade çok yönlü bir süreçtir.

Kent Kimliği Ölçeği "özdeşleşme", "kenti tanıma/aşinalık" ve "sorumluluk" olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Özdeşleşme, kısaca kişinin kentle olan bağını temsil etmektedir. Buradaki bağ, duygusal olarak bir bağlılığı içerdiği gibi, kişinin geçmişte ve gelecekte kenti kimliğinin ne derece bir parçası olarak gördüğünü de sergilemektedir. Kenti tanıma/aşinalık faktörü, kurumlarından tarihi, mimari eserlerine kadar kentin ne derece iyi bilindiğine dair algıyı kapsamaktadır. Kent kimliği kente dair temel bilgilerimizden, onun iskeletini imgeleyebilmemizden güç almaktadır. Son olarak sorumluluk faktörü ise bireylerin kenti korumaya yönelik motivasyonlarını göstermektedir. Kişi kenti kimliğinin bir parçası olarak gördükçe onun iyi halini korumaya ve ona gelebilecek zararları önlemeye çalışacaktır.

Kentsel Nitelik Algısı Ölçeği, kişinin kentin çeşitli yönlerine dair algısını ölçmeyi amaçlamaktadır. İlk olarak şehir planı algısı faktöründe, şehrin genelde şehrin sakinlerine, özelde yayalar, yaşlılar ve çocuklar gibi farklı açılardan öncelikleri düşünülmesi gereken kişilere göre planlanıp planlanmadığına dair algının varlığı ortaya konulmaktadır. Kazanım/avantaj algısı faktörü, bireylerin yaşadıkları kenti diğer kentlere göre bazı açılardan daha avantajlı olarak değerlendirip değerlendirmediklerini göstermektedir. Güvenlik algısı faktörü, hem yaşanılan kentin hem de kentin diğer sakinlerinin kişiyi güvende hissettirme durumu hakkında bilgi vermektedir. Yaşanabilirlik faktörü, oldukça büyük ve kalabalık bir Büyükşehir olan İstanbul'un stresli, gürültülü ve havası temiz olarak algılanıp algılanmadığını, dolayısıyla insan sağlığı için kritik olan temel bazı yaşam gereksinimlerini karşılayıp karşılayamadığını ölçmektedir. Son olarak ulaşım algısı, yine büyük bir şehirde içinde yaşayanlara sunulması beklenen ulaşım imkânlarının sağlanıp sağlanmadığı algısını göstermektedir. İnsanların çevrelerini anlamlandırma süreci kentsel nitelik algısı ile önemli derecede ilişkilidir (Teo, 2014). Kentsel niteliklerdeki azalma yani bir kentin sakinlerinin düşünülmeden planlamış olduğuna, avantajsız bir yaşam sunduğuna ve yaşanılması zor bir kent olduğuna dair deneyimler ve algılar elbette ki kişinin yaşam kalitesini etkileyecektir. Örneğin, kentlerin yoksul bölgelerindeki niteliklerin yetersiz oluşu sebebiyle (yüksek gürültü, yetersiz hizmet gibi), kent yoksullarının psikolojik iyi oluş seviyeleri kırsaldaki yoksullara kıyasla bile daha düşüktür (Amato ve Zuo, 1992). Bir başka deyişle kent yoksulluğunda görülen olumsuz

psikolojik etkilerin önemli sebeplerinden biri kentsel niteliklerin düşüklüğüdür. Bununla birlikte, kentsel niteliklerin düşüklüğünün sadece yaşam kalitesini ve psikolojik iyi oluşu etkilemeyeceği aynı zamanda kişinin kentle olan bağlarına da ket vuracağı düşünülebilir zira çalışmalar göstermektedir ki niteliklerin yüksek oluşu dolayısıyla duyulan tatmin mekâna bağlılığı artırmaktadır (Bonaiuto ve Fornara, 2017). Başka türlü ifade etmek gerekirse, kötü nitelikli kentler, sakinlerinin aidiyet hissi yaşamamasına yol açacaktır. Bu bağlamda, kentsel nitelik algısı ölçeğinin kent kimliği ile yakında ilişkili bulunması literatürle uyumlu bir bulgudur.

Kentsel Sosyal Destek Algısı Ölçeği, kısaca kişinin algıladığı sosyal desteğin yaşadığı kentin içindeki varlığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bireyler, İstanbul'da yardımına başvurabileceği, bir şeyler paylaşabileceği, istediğinde görüşebileceği ve kendini yalnız hissettirmeyecek sosyal bağlarının olması doğrultusunda, yaşadığı şehirde sosyal desteğe sahip oldukları algısına erişmektedirler. Kent kimliği, kentsel sosyal destekten bağımsız düşünülemez zira bireylerin kentle olan ilişkileri kent dahilinde erişebildikleri sosyal destekle yakından ilişkilidir. Mevcut çalışmada elde edilen bulgular da bu fikri destekler niteliktedir (Bkz. Bonaiuto ve ark., 1999; Lewicka, 2005; Mesch ve Manor, 1998; Rollero ve Piccori, 2010).

Sonuç olarak, mevcut çalışmada kent kimliği temelde kimliğin yapıtaşı olan özdeşleşme faktörü gibi etkenlerle birlikte ele alınsa da mekânın nasıl algılanacağından ve mekân içindeki bağlarımızdan da kimliğin beslenebileceği unutulmamıştır. Bu amaçla Kent Kimliği Ölçeğini desteklemesi amacıyla geliştirilen diğer iki ölçek olan Kentsel Nitelik Algısı ve Kentsel Sosyal Destek Algısı ölçekleri, Kent Kimliği Ölçeğinin yardımcı ölçekleri olarak ele alınmalıdır. Nitekim Kent Kimliği Ölçeğindeki varyansın önemli bir kısmı, kentsel nitelik algısı ve algılanan kentsel sosyal destek algısı ile açıklanmaktadır. Bu durum da bütün bu değişkenlerin birbiriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Pek çok kez belirtildiği gibi, kimlik ve dahilindeki yer kimliği çok boyutlu ve esnek bir süreçtir. Kimlik, içerisindeki unsurların toplamından fazlasıdır denilebilir. Söz gelimi mevcut çalışmada, yer kimliğinin o yerle ilişkili özdeşimimiz, yere ilişkin sorumluluğumuz ve yere aşinalığımız üzerinden kurulduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla bu boyutlar doğrudan bireyin kimliğinde yere dair taşıdığı bir parçadır. Ancak yerin bize sunduklarının ve o yerle ilişkili öznel değerlendirmelerimizin kimliğin temel bir unsuru olmasa da onu etkilemesi bizce oldukça beklendiktir ve nitekim bulgularımız da bu beklentiyi desteklemektedir. Kısacası, bireyler kenti daha düzgün planlanmış, daha avantajlı, daha güvenilir, daha yaşanabilir ve daha ulaşılabilir algıladıkça ve kent içinde ihtiyaçları olan sosyal desteği buldukça kent kimlikleri güçlenmektedir.

Ölçeklerin birbirleriyle olan ilişkisine dair argümanlar, literatürce de desteklenmektedir. Kent kimliğinin kentsel nitelik algısı ve sosyal destek algısı ile nasıl yakından ilişkili olduğu daha önce aktarılmıştı. Ancak bunun ötesinde, kentsel nitelik algısı ve sosyal destek algısının da birbirleriyle yakından ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, kentsel niteliklerin düşük olduğu durumlarda, bireylerin sosyal destek alabileceği kişilerin mevcut olması bile sosyal destek algısının tatmin edici seviyede olacağının garantisi değildir (Amato ve Zuo, 1992). Üstelik, kentsel nitelik güçlenirse kent sakinleri yeni bağlar kurmaya, komşuları ve kentin başka sakinleri ile ilişkilenmeye başlayabilir ve dolayısıyla erişebileceği sosyal destek olanakları da artacaktır. Üstelik, bu çalışmada da kentsel sosyal destek algısı ve kentsel nitelik algısı birbiri ile orta derecede ilişkili çıkmıştır. Dolayısıyla, oluşturulan kent kimliği ölçeğini kendi çalışmalarında kullanacak araştırmacıların kentsel nitelik algısı ve kentsel sosyal destek algısı ölçeğini de bir arada kullanmasında fayda görüyoruz. Ancak araştırmacılar, ölçeklerden herhangi birinin çalışmalarında kullanacakları diğer ölçeklerle verilmesini kendi amaçları doğrultusunda daha uygun görürlerse, bu durumda ölçeklerin tek başlarına kullanılması da elbette mümkündür.

Mevcut çalışmanın bazı sınırlılıklarından da bahsetmemiz gerekir. Öncelikle katılımcılarının çoğunluğunu kadınlar ve orta alt sosyoekonomik seviyeden kişiler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, cinsiyet ve sosyoekonomik seviye değişkenlerinin kent kimliği ile ilişkisine dair bulguları yorumlarken dikkatli olunması gerekir. Örneğin, Kent Kimliği Ölçeği ile sosyoekonomik seviye ve cinsiyet arasında bir ilişki bulunmamış ancak İstanbul'da yaşama süresi arasında bir ilişki bulunmuş olması İstanbul'da belli bir süre yaşayan kişilerin sosyoekonomik seviye veya cinsiyete bağlı olmadan aşağı yukarı benzer bir kimliklenme süreci geçirdiğini akla getirebilir. Bir kentte geçirilen zamanın kente bağlılığı artırmak suretiyle kent kimliğini güçlendireceği literatürde de belirtildiği üzere (Bkz. Rollero ve Piccori, 2010) beklenen bir bulgudur. Ancak sosyoekonomik statü ve cinsiyetin kent kimliği ile ilişkili olmaması beklenilenin aksi bir bulgudur ve bu durum ikisi de kategorik değişkenler olan cinsiyet ve sosyoekonomik seviyeden katılımcıların çalışmada eşit ya da en azından birbirine yakın sayıda yer almamasından kaynaklanıyor olabilir. Gelecek çalışmalar, cinsiyetlerin daha dengeli bir şekilde dağılmasını ve farklı sosyo-ekonomik seviyeden katılımcıların da yer almasını sağlayarak, ölçeklerin geçerlik ve güvenirliklerini daha geniş bir örneklemde sınayabilir.

İkinci olarak, her ne kadar bireylerin algıladıkları kentsel sosyal destek algısı, sahip oldukları bağlar üzerinden incelenmiş olsa da yine de mevcut ölçek daha makro düzeyde bir topluluk (community) algısına yeterince odaklanamamıştır. Sosyal kimlik açısından

bakıldığında kişinin bir gruba ait hissetmesi, kendini grupla birlikte, yani onun bir üyesi olarak tanımlaması önemli bir göstergedir. Örneğin, kişi İstanbulluyum derken, "kendisini diğer İstanbullu olduğunu hissedenlerle birlikte aynı yerde görmekte midir?" sorusunun cevabı da kent kimliği içinde incelenmelidir. Benzer şekilde bireyin şehri korumaya yönelik isteği doğrultusunda belirli amaçlar için bir araya gelmiş grupların parçası olması ya da olmaya açık olması gibi hususlar da gelecek araştırmalara dahil edilebilir. Kısacası bireylerin yaşadıkları şehirle olduğu kadar şehirdeki topluluğa ya da topluluklara olan özdeşimini daha geniş bir çerçeveden incelemek gereklidir. Rollero ve Piccori'nin (2010) de belirttiği gibi insanlar çevrelerini aynı zamanda sosyal bir topluluğun yer aldığı bir mekân gibi algılamaktadırlar. Bu noktada kendini topluluğun parçası olarak görmek, ondan elde edilen sosyal destek algısının kazanımından daha kapsamlı bir olgudur. Nitekim araştırmalar yerel topluluklarla kurulan bağların o yerlerin daha anlamlı hale gelmesini sağladığını ve evde olma hissini kuvvetlendirdiğini göstermektedir (örn., Cuba ve Hummon, 1993; Pol, 2002).

Çalışmanın kısıtlılıklarından biri de analizler sırasında Kentsel Nitelik Algısı ölçeğinden çok fazla maddenin elenmiş olmasıdır. Bunun sebebi söz konusu ölçekte elenen maddelerin *barınma* ve *nüfus* olmak üzere farklı yapıları ölçmesi amaçlanan maddeler olmasıdır. Bonaiuto ve arkadaşlarının (2003) çalışmasında doğrudan nüfus problemleriyle ilgili olmasa da kalabalığın çevresel kaliteye etkisini ölçen maddelerin ve DSÖ'nün (1998) çalışmasında yaşanılan hanenin kalitesiyle ilgili soruların yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmada ise barınma şartlarına yönelik sorular bu ölçekten elenmiştir. Ölçeğin öteki yapılarından da çıkarılan maddeler olsa da KMO değeri yapı geçerliğine ilişkin yeterli kanıtı sunmaktadır ve ölçeğin genel olarak yeterli psikometrik değerlere sahip olduğu görülmektedir. Gelecekte ölçeğin çok fazla madde içermemesi ve puanlanmasının kolay olması gibi özellikleriyle kullanışlı olacağı düşünülmektedir. Yine de, bireyin yaşadığı alanın yaşanılabilir olma koşulunun önemi göz önüne alındığında özellikle barınma gibi kentin niteliğini de etkileyecek başat faktörler (örn., o kentteki binaların sağlamlığı ve güvenliğine, barınma ücretlerinin karşılanabilirliğine dair algı gibi) gelecek çalışmalara dahil edilip başka maddelerle tekrar ve farklı örneklem grubu üzerinde ölçülebilir. Ayrıca ulaşım ve güvenlik gibi faktörler de genişletilerek ölçek revize edilebilir.

Son olarak, her ne kadar ölçek maddeleri İstanbul özelinde hazırlanmış olsa da pek çok büyükşehir için uygulanabilir olduğu öngörülmektedir. Yine de söz konusu öngörü, ölçeklerin ancak başka şehirler için de sınanmasıyla anlaşılacaktır. Gelecekte bu ölçekler Ankara, İzmir, Adana ve Bursa gibi diğer büyük şehirlerde de kullanılabilir. Bu çalışma dahilinde oluşturduğumuz ölçeklerin, yeni çalışmalarla ve farklı şehirlerde sınanması ve

hatta geliştirilmesi ölçeğin geçerlik ve güvenirliğini sağlamlaştırarak ilgili alan yazına önemli katkılar sunacaktır. Ülke nüfusunun %92'sinin il ve ilçe merkezlerinde yaşadığı (TÜİK, 2020), kentlerin sadece niteliklerinin değil kent hakkı ve kentlilik gibi önemli sosyal konulara dair sorunların kamusal alanda tartışıldığı bir dönemde gerek Kent Kimliği Ölçeğinin gerekse Kentsel Nitelik Algısı ve Kentsel Sosyal Destek Algısı ölçeklerinin araştırmacılara ve kamuya önemli bir kaynak olabileceğini düşünmekteyiz.

Kaynakça/ References

Adıyaman, K. (2008). *Kentleşme sürecinde Türkiye ve kent kimliği.* (Doktora tezi). Selçuk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Amato, P. R. ve Zuo, J. (1992). Rural poverty, urban poverty, and psychological well-being. *The Sociological Quarterly, 33*(2), 229–240. doi:10.1111/j.1533-8525.1992.tb00373.x

Bal, H. (2002). *Kent sosyolojisi*. Fakülte Kitabevi: Isparta.

Bonaiuto, M., Aiello, A., Perugini, M., Bonnes, M. ve Ercolani, A. P. (1999). Multidimensional perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in the urban environment. *Journal of Environmental Psychology*, *19*(4), 331–352.

Bonaiuto M. ve Fornara, F. (2017). Residential satisfaction and perceived urban quality. *Reference module in neuroscience and biobehavioral psychology* içinde. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Marino_Bonaiuto/publication/281367092_Residential_Satisfaction_and_Perceived_Urban_Quality/links/59df346eaca27258f7d743d5/Residential-Satisfaction-and-Perceived-Urban-Quality.pdf

Bonaiuto, M., Fornara, F. ve Bonnes, M. (2003). Indexes of perceived residential environment quality and neighbourhood attachment in urban environments: a confirmation study on the city of Rome. *Landscape and Urban Planning*, *65*(1-2), 41–52.

Bonnes, M. ve Carrus, G. (2004). Environmental psychology, overview. *Encyclopedia of Applied Psychology, 1,* 801–814.

Bonnes, M. ve Secchiaroli, G. (1995). *Environmental psychology: A psycho-social introduction*. Sage Publications, London.

Bookchin, M. (2014). *Kentsiz kentleşme: Yurttaşlığın yükselişi ve çöküşü.* Sümer Yayıncılık: İstanbul

Casakin, H., Hernández, B. ve Ruiz, C. (2015). Place attachment and place identity in Israeli cities: The influence of city size. *Cities*, *42*, 224–230.

Cuba, L. ve Hummon, D. M. (1993). A place to call home: Identification with dwelling, community, and region. *Sociological Quarterly*, *34*(1), 111–131.

Dünya Sağlık Örgütü (1998). World Health Organization quality of life assessment (WHOQOL): Development and general psychometric properties. *Social Science & Medicine*, *46*(12), 1569–1585.

Fiske, S. T. ve Taylor, S. E. (2013). *Social cognition: From brains to culture*. Sage: UK.

Gloria, A. M. ve Ho, T. A. (2003). Environmental, social, and psychological experiences of Asian American undergraduates: Examining issues of academic persistence. *Journal of Counseling & Development*, *81*(1), 93–105.

Göregenli, M., Karakus, P., Kösten, E. Y. Ö. ve Umuroğlu, I. (2014). Mahalleye bağlılık düzeyinin kent kimliği ile ilişkisi içinde incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, *29*(73), 73.

Gustafson, P. (2001). Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology*, *21*(1), 5–16.

Hernandez, B., Hidalgo, M. C., Salazar-Laplace, M. E. ve Hess, S. (2007). Place attachment and place identity in natives and non-natives. *Journal of Environmental Psychology*, *27*(4), 310–319.

Hidalgo, M. C. ve Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, *21*(3), 273–281.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (7 Nisan, 2020a). Erişim adresi: https://www.ibb.istanbul/News/Detail/36657

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (19 Mayıs, 2020b). Erişim adresi: https://www.ibb.istanbul/News/Detail/36827

Jorgensen, B. S. ve Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of Environmental Psychology*, *21*(3), 233–248.

Knez, I. (2005). Attachment and identity as related to a place and its perceived climate. *Journal of environmental psychology*, *25*(2), 207–218.

Korpela, K. M. (1989). Place-identity as a product of environmental self-regulation. *Journal of Environmental Psychology*, *9*(3), 241–256.

Lalli, M. (1992). Urban-related identity: Theory, measurement, and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology*, *12*(4), 285–303.

Lewicka, M. (2005). Ways to make people active: the role of place attachment, cultural capital, and neighbourhood ties. *Journal of Environmental Psychology,* 25, 381–395.

Lewicka, M. (2010). What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, *30*(1), 35–51.

Lin, N. (1986). Conceptualizing social support. N. Lin, A. Dean ve W. M. Ensel (Ed.), *Social support, life events, and depression* içinde (s. 17-30). Orlando, FL.: Academic.

Low, S. M. ve Altman, I. (1992). Place attachment. *Place attachment* içinde (s. 1-12). Springer, Boston, MA.

Mesch, G. S. ve Manor, O. (1998). Social ties, environmental perception, and local attachment. *Environment and Behavior*, *30*(4), 504–519.

Moscovici, S. (2000) *Social representations. Explorations in social psychology.* Cambridge, UK: Polity Press

Moser, G. (2009). Quality of life and sustainability: Toward person–environment congruity. *Journal of Environmental Psychology*, *29*(3), 351–357.

Moser, G., Ratiu, E. ve Fleury-Bahi, G. (2002). Appropriation and interpersonal relationships: From dwelling to city through the neighborhood. *Environment and Behavior,* 34, 122–136.

Moser, G. ve Uzzell, D. (2003). Environmental psychology. *Comprehensive handbook of psychology* içinde, s. 419-445.

Mumford, L. (1937). What is a city. *Architectural record*, *82*(5), 59–62.

Nicolosi, E. ve Corbett, J. B. (2018). Engagement with climate change and the environment: A review of the role of relationships to place. *Local Environment*, *23*(1), 77–99.

Oyserman, D. ve Destin, M. (2010). Identity-based motivation: Implications for intervention. *The Counseling Psychologist*, *38*(7), 1001–1043. https://doi.org/10.1177/0011000010374775

Özkan, D. G. ve Yilmaz, S. (2019). The effects of physical and social attributes of place on place attachment. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research, 13*(1), 133–150.

Pol, E. (2002). The theoretical background of the city-identity-sustainability network. *Environment and Behavior*, *34*(1), 8–25.

Procidano, M. E. ve Heller, K. (1983). Measures of perceived social support from friends and from family: Three validation studies. *American Journal of Community Psychology*, *11*(1), 1–24.

Proshansky, H. M., Fabian, A. K. ve Kaminoff, R. (1983). Place-identity: Physical World socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology, 3*(1), 57–83.

Ramkissoon, H. ve Mavondo, F. T. (2015). The satisfaction–place attachment relationship: Potential mediators and moderators. *Journal of Business Research*, *68*(12), 2593–2602.

Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion.

Rollero, C. ve De Piccoli, N. (2010). Place attachment, identification and environment perception: An empirical study. *Journal of Environmental Psychology*, *30*(2), 198–205.

Scannell, L. ve Gifford, R. (2017). Place attachment enhances psychological need satisfaction. *Environment and Behavior*, *49*(4), 359–389.

Stets, J. E. ve Biga, C. F. (2003). Bringing identity theory into environmental sociology. *Sociological Theory*, *21*(4), 398–423.

Stryker, S. ve Burke, P. J. (2000). The past, present, and future of an identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 284–297.

Stylidis, D. (2018). Place attachment, perception of place and residents' support for tourism development. *Tourism Planning & Development*, *15*(2), 188–210.

Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories: Studies in social psychology*. New York: Cambridge University Press.

Teo, S. (2014). Political tool or quality experience? Urban livability and the Singaporean state's global city aspirations. *Urban Geography, 35*(6), 916–937. doi:10.1080/02723638.2014.924233

TÜİK (2019). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2019. Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33705

TÜİK (2020). Yıllara ve cinsiyete göre il / ilçe merkezleri ve belde / köy nüfusu, genel nüfus sayımları. Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1059

Twigger-Ross, C. L. ve Uzzell, D. L. (1996). Place and identity processes. *Journal of Environmental Psychology*, *16*(3), 205–220.

Van Vugt, M. (2001). Community identification moderating the impact of financial incentives in a natural social dilemma: Water conservation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *27*, 1440–1449.

Ek 1. Kent Kimliği Ölçeği

Özdeşleşme Boyutu

1. Hayatımı İstanbul'da geçirme düşüncesi bana kötü bir fikir gibi geliyor. (Ters madde)
2. İstanbul'dan ayrılmak beni üzerdi.
3. İstanbul'da kendimi huzurlu hissederim.
4. İstanbul'dan başka bir şehirde yaşayamazdım.
5. Diğer şehirlere nazaran İstanbul'da yaşadığım için kendimi şanslı hissediyorum.
6. İstanbul'da yaşamanın benim için olumlu yanları, olumsuz yanlarından çoktur.
7. İstanbul'da yaşadığım için kendimi iyi hissediyorum.
8. Yaşlılığımı hayal ettiğimde kendimi İstanbul'da görüyorum.
9. Kendimi İstanbul'a ait hissetmiyorum. (Ters madde)
10. Gelecek için yaptığım planlar genelde İstanbul'da yer alır.
11. İstanbul benim bir parçammış gibi hissederim.
12. İstanbul'da kendimi evimde hissederim.
13. İstanbul'da yaşamak beni ben yapan şeylerden biridir.
14. Gençliğimi İstanbul'da geçirmiş olma düşüncesi beni mutlu eder.
15. İstanbul'da yaşamak kendimi şehirli hissettiriyor.
16. İstanbul'da büyümek çok güzeldi/güzeldir.
17. İstanbul benim kişisel tarihimde önemli bir yer tutar.
18. Bana sorulduğunda kendimi İstanbullu olarak tanıtırım.

Sorumluluk Boyutu

19. İstanbul'a doğasına, mimarisine, düzenine zarar verebilecek her türlü tehlikeye karşı gerektiğinde başkalarıyla dayanışmaya hazır hissediyorum.
20. İstanbul'un önemli simgesel yapılarına zarar gelmemesi için üzerime düşeni yaparım.
21. İstanbul'un gelişimine/geleceğine etkide bulunacak kararlara imkânım varsa katkıda bulunurum.

22. İstanbul'u ilgilendiren olaylar beni de ilgilendirir.

Kenti Tanıma/Aşinalık Boyutu

23. İstanbul'da gerektiğinde başvurabileceğim resmî kurumların neler olduğunu ve nerede olduğunu bilirim.

24. İstanbul'un pek çok semtini gördüm.

25. İstanbul'un önemli yapılarının ve tarihi eserlerinin çoğunu gördüm.

26. İstanbul'da bir adres sorulduğunda çoğunlukla yolu tarif edebilirim.

27. Bana sorulsa İstanbul şehrinin simgelerinin pek çoğunu sayabilirim

Ek 2. Kentsel Nitelik Algısı Ölçeği

Şehir Planı Algısı Boyutu

1. İstanbul' un şehir planındaki pek çok ayrıntı kadınları düşünerek planlanmıştır.
2. İstanbul' un şehir planındaki pek çok ayrıntı yaşlıları düşünerek planlanmıştır.
3. İstanbul' un şehir planındaki pek çok ayrıntı yayaları düşünerek planlanmıştır.
4. İstanbul'un şehir planındaki pek çok ayrıntı bu şehirde yaşayanları düşünerek planlanmıştır.
5. İstanbul' un şehir planındaki pek çok ayrıntı öğrencileri düşünerek planlanmıştır.
6. İstanbul' un şehir planındaki pek çok ayrıntı çocukları düşünerek planlanmıştır.
7. İstanbul'un şehir planındaki kolay ulaşılabilir birçok park ve yeşil alan vardır.

Kazanım/Avantaj Algısı Boyutu

8. İstanbul prestijli bir kenttir
9. İstanbul'da yaşadığım için istediğim hemen her şeye daha rahat erişebildiğimi düşünüyorum
10. İstanbul Türkiye'nin en fazla imkâna sahip birkaç şehrinden biridir
11. İstanbul'da vakit geçirmek, başka şehirlerde vakit geçirmekten çok daha keyiflidir

Güvenlik Algısı Boyutu

12. İstanbul'da yaşayan insanların çoğuna güvenirim
13. İstanbul'da tanımadığım birinden yardım istemekten çekinmem.
14. İstanbul'da dolaşırken güvenlikle ilgili bir ok sorunla karşılaşma ihtimalimin olduğunu düşünüyorum
15. İstanbul'da kendimi güvende hissediyorum.

Yaşanabilirlik Algısı Boyutu

16. İstanbul'da stres yaratan çok fazla etmen yoktur.
17. İstanbul birçok büyükşehre göre çok gürültülü sayılmaz
18. İstanbul'un havası insan sağlığına tehdit oluşturmaz.

Ulaşım Algısı Boyutu

19. İstanbul'da bir yerden bir yere toplu taşıma ile ulaşmak yeterince konforludur.

20. İstanbul'un ulaşım ağının gelişmiş olduğuna inanıyorum

21. İstanbul'da bir yerden bir yere kolaylıkla gidebiliyorum.

Ek 3. Kentsel Sosyal Destek Algısı Ölçeği

1. İstanbul'da gerektiğinde yardımını isteyebileceğim arkadaşlarım var.
2. İstanbul'daki sosyal çevremin benim için yeterli genişlikte olduğunu düşünüyorum.
3. İstanbul'da kendimi yalnız hissetmiyorum.
4. İstanbul'dan ayrılsaydım benim için önemli insanların çoğundan da ayrılmış hissederdim.
5. İstanbul'da benim için önemli şeyleri konuşabildiğim insanlar var.
6. İstanbul'daki aktivitelerimin çoğunu ailemle/arkadaşlarımla gerçekleştiriyorum.
7. İstanbul'da sevincimi ve kederimi paylaşabildiğim insanlar var.
8. İstanbul'da ailem ve/veya yakın arkadaşlarımla görüşmek istediğimde sık sık görüşebiliyorum.
9. Bu şehirdeki zor bir anımda, ailemin veya yakın arkadaşlarım kolaylıkla yanıma gelirler.